

Elemente
de
poetică română.

In usul
tinerimei gimnaziale și preparandiale

BCU Cluj / Central University Library Cluj

compusă de

Joan Lăzăriciū,
profesor.

Sibiiū.

In editura librăriei W. Krafft.

1882.

Nr. 117261

Elemente

de

poetică română.

726

In usul

tinereimei gimnasiale și preparandiale

compusă de

Joan Lăzăriciū,

profesor.

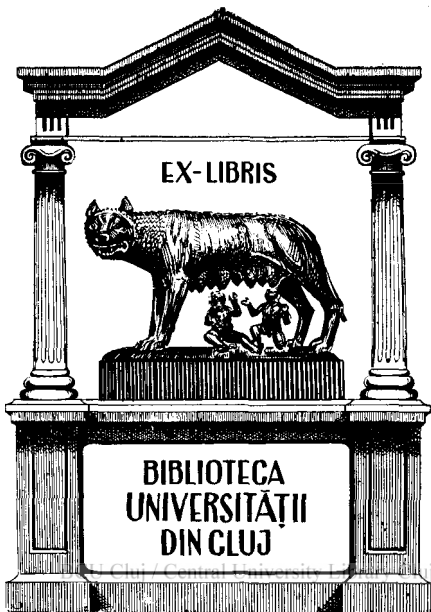
Sibiiū.

In editura librăriei W. Krafft.

1882.

BCU Cluj-Napoca

BIBL. UNIV. CLUJ-NAPOCA
Nr. 243 -1942

Prefață.

De mai mulți ani propuiu elevilor români, de la preparandia de stat din Deva, limba și literatura română, spre care scop în lipsa de manuale corespunzătoare am compus unele cursuri din respectivele discipline, între cari e și poetica română.

Din an în an mi-am amplificat și completat cursurile și acum m'am determinat a eși la publicitate cu astă ocaziona cu elementele de poetică română.

Simț eu că ici-cole s'ar mai poté adauge, corege, completa și mai mult astă carte, înse lipsa de isvóre literare mai bogate nu me iértă de astă dată a face mai mult. Cu tóte acestea edând opera de față, cred a astupa o lacună în literatura scolastică română.

Imbrătoșarea opșorului presente me va incurăgea în completarea sau modificarea lui conform îndrumărilor binevoitóre ale criticei.

Deva, 1882.

Autorul.

Introducțiune.

Poetica e învățătura despre produsele poetice. Fiindcă poesia e o artă, cei vechi numiau poetica și arta poetică.

Poesia e prezentarea frumoasă a frumosului prin vorbe.

Scopul poeziei e deșteptarea și nobilitarea simțmintelor, precum și prin acestea formarea și cultivarea gustului estetic.

Produsele poetice se nasc din simțemânt esaltat și din fantazie vie; ele escelează prin originalitatea invențiunei și a compusățiunei, prin limbă frumoasă, alésă, vie, intuitivă și bogată de imagini, precum și prin euritmie (binesunanță).

Poesia se deosebesce de prosă. Prosa e espunerea adeverului prin vorbe. Scopul ei e sporirea cunoscințelor prin instrucțiune, și prin urmare cultivarea minții.

Insușirile stilului prosaic sunt: chiaritatea și corectitatea, prin cari se ușuréză înțelesul și se luminéză mintea.

A instrua in mod placut și interesant e pretensiunea timpului presinte. In punctul acesta se apropie prosa de poezie; ér pe de alta parte, când limba poeziei, afară de metru și rim, nu e destul de vie și intuitivă, ci abstractă, noțională: poezia degeneréză in prosă rimată.

Artele. Presentarea frumosului și desteritatea de a-l produce, se numesce artă, și produsele spiritului, in cari se presântă idea frumosului, se chiamă opere de artă.

Sciința, care ne invétă, cum se manifestéză frumosul in deosebite arte, se numesce: estetică.

Poesia e numai o parte a esteticei. Tot obiectul are de basă o idee, ce se presântă intr'o materie. La un obiect artistic deosebim idea și presentarea ei. Deci definim: frumosul e presentarea perfecțiunei ideale.

Sub perfecțiune ideală înțelegem inse armonia părților unui obiect in raport cu unitatea obiectelor de aceea speție. Unitatea e măsura obiectului, care măsură e diferită după spețiile de obiecte, ba de multe ori si după singuratece obiecte.

Adiectivul frumos se derivă din substantivul formă; forma obiectelor inse ni-se presântă ochilor, cu cari destingem mărime, colóre și mișcări. Prin mișcări se produc și tonurile musicei, ale cântărei și sunetele vorbirei; tonurile le auđim cu urechia. In observările ochiului și ale urechei zace frumosul: așadar ochiul și urechia sunt organele sensurilor estetice. Deci putem și așa dice, că frumosul zace in armonia colorilor, in proporțiunea părților unui obiect, sau in armonia tonurilor unei piese musicale, in ritmul vorbirei ș. a.

Frumseța obiectelor din natură o observéză și o simte mai curênd tot omul, ér spre preceperea frumosului in artă se cere cultură.

Tóte artele au chemarea de a presânta frumosul; frumosul inse cuprinde idei manifestate in materie sensibilă.

Materialul pentru presântarea frumosului se cuprinde în spaț și timp. Artele formative lucră în material spațial, precum: sculptura, arhitectura și pictura; ér artele transitive se compun în material timpural, precum: poesia, muzica și jocul.

Omul presinte tractéză numai despre poesia română.

Condițiunea materială a poeziei este cuvântul, vorba, sau limba; limba înse nu e material eschisiv al poeziei, ci ea servește și ca prosă spre a exprima noțiunile și ideile abstracte ale științei.

Poesia ca artă trebuie se descepte prin limba sa imagini sensibile în fantasia cetitoriului sau ascultătoriului. Écă pentruce trebuie se fie limba poeziei intuitivă, vie, plină de imagini și figuri, ce au efect mai mare.

Terenul poeziei e foarte vast, căci ea străbate cu toégul seu fărmecător atât lumea reală, cât și imperiul visurilor, însuflețind pretutindenea materialul brut, vivificând ce e mort și formând unitate armonică în diversități. Intemplările istoriei, pasiunile inimii omenești, ale vieții din natură, contemplațiunea puterii nemărginite și a iubirii de Dumnezeu: tóte prestau poeziei material. Și de și nu este misiunea poeziei se instrueze, ea totuși conduce la pătrundere mai adâncă a obiectelor și la cultura morală a inimii, manifestându-se în produsele perfecte ale ei: idealul adevărului, al divinului și al eternului. Écă pentruce a avut poesia în tóte timpurile valórea unui principal mijloc cultural de spirit și de inimă. (Zeynek.)

Deci poesia trebuie se aibă mare însemnătate pentru vieța omenească în genere. Ea nu e numai o petrecere trecătoare, un ornământ ușor, sau un joc inocent

al spiritului. Poesia dimpreună cu artele surori trebuie se fie contrabalanța afundării omenesci in plăceri sensuale, prin aceea, că ne presântă o lume mai inaltă, ideală și ne susține credința in divinitate, suprasensualitate și in eternitate. (Zeynek.)

Poetica se divide in două părți: una generală sau teoretică, care tracteză despre ființa și forma poesiei; alta spețială sau practică, care ne arată spețiile productelor poetice.

A. Partea generală.

I. Ființa poeziei.

Ființa poeziei zace în cuprinsul produselor poetice. Cuprinsul înseamnă condițiunea ideală, care se află în obiectul prezentat prin poezie. Inceputul și baza activității poetice este concepțiunea, care constă în intuițiunea internă a ideii poetice. Fantasia și simțul sunt izvoarele produselor poetice și artistice; ci fantasia productivă și simțul fin estetic sunt daruri cerești, de aceea se spune, că „poetul se naște“.

Fantasia se nutrește din realitate, de unde și formează imaginile sale. La concepțiune mai colucră și simțul și rațiunea. Simțul caută plăcutul în idei, și rațiunea: adevărul.

Spețiile frumosului:

1. Când fantasia, simțul și rațiunea ajută egal la producerea unei imagini estetice, atunci se naște unitatea și obiectivitatea intuițiunii, care însușiri caracterizează poezia clasică. Obiectivitatea clasică o aflăm în poezia Grecilor și Romanilor antici și în unele poezii de ale națiunilor cu literatura clasică: Italiani, Francesi, Anglesi, Germani; precând și în unele poezii moderne prevală subiectivitatea.

Dacă fantasia atât e de productivă, încât rațiunea nu o poate domina, se naște poezia romantică; și decă agitațiunea simțemântului prevală peste fantasie și rațiune, căpătăm poezia sentimentală. În fine decă simțemântul și fantasia jocă o rolă numai secundară, lasând rațiunea se și propună judecățile și esperințele

sale: se produce poesia didactică, sau a reflexiunii care ușor degenerază în prosă rimată.

Simțitul sau inima omului privește sau spre lumea sensibilă în jos, sau spre cea spirituală în sus. Plăcerea lumescă e sensibilă; cea spirituală se ține și morală. Frumosul moral e nobil, cel sensibil e numai plăcut. Frumusețea nobilă aflăm în ode, imne și în poeme religioase.

Când judecata noastră stă în contradicție cu realitatea, se naște absurditatea și naivitatea, care fac asupra noastră impresiunea ridiculului. În exprimarea acelei contradicții zace: gluma și ironia. Poesia glumei și a ironiei e comedia și satira; încă și în fabulă și epistolă aflăm elemente ridicule.

Conflictul simțitului cu intuițiunile fantasiei formate din realitate, produce în noi o stare de indispușățiune, care decă e serioasă se numește jele, sau sentimentalitate plangătoare, ori dispușățiune elegică; ér decă e rișetóre, o numim umor. Poesia jelei e elegia și tragedia, ér comedia, satira și fabula sunt câmpul umorului.

2. Sublimul. Fantasia ne prezintă de multe ori intuițiuni, ce la moment întunecă mintea, care stă uimită dinaintea acelor imagini. Noi simțim legalitatea, dar ne lipsesce măsurătorul, aci deci admirăm sublimul, pe care-l și respectăm și-l iubim. Sublimul se manifestă în două însușiri intrunite, în mărime și putere. Mărimea fără putere ne prezintă colosalul, monstruosul. Mărimea se află în spațiu și în timp. Piramidele egiptene, despre cari, după Napoleon I, privesc 40 de seculi, ne prezintă imaginea sublimului.

Cu sublimul e sinonim grandiosul, în care

predomnesce mărimea preste putere. Sublimul se manifestă în puterea firéscă (naturală) și morală, deci sublimul se află în natură și în divinitate. În natură ni se presântă sublimul în ceriul cu stele, ale caror dimensiuni nu se pot măsura; în nivelul mării imense, în tempestate, lumina nordică ș. a. — Idei sublime se cuprind în locuțiunile: Cериurile spun mărimea lui Dumnezeu, și facerea mânilor lui o vestește tăria. Dómne Dumneđeu, cât e de strălucită mărimea ta! Imbrăcatu-te-ai cu glorie și cu frumseță, invélindu-te cu lumina, ca cu o haină.

Sublimul se preface ușor în teribil sau grozav, cât-ce se perde legalitatea sau armonia și noi în loc de a-l admira și respecta, ne umplem de frică și gróză la privirea lui. Așa d. e. zureitul tunetului, decât ne temem, e pentru noi teribil și înfricoșat; ér decât admirăm într'insul puterea lui Dumneđeu: e sublim. Ceea ce pentru unii ómeni e sublim, pentru alții devine adese ori grozav, teribil.

3. Tragicul. Nimicirea frumosului și moralului produce în noi simțemântul de simpatie, compătimire. Tragicul zace în periclitarea simpaticului. Simțiul de dreptate înse pretinde, ca respectivul se merite periclul, ce se descarcă asupra lui, ca pedépsă pentru pecatele sale. Așa dar eroului tragic nu-i este iertat se cadă victimă inocentă, căci atunci simțiul moral se revóltă în noi; dar nice nu trebuie se fie de tot depravat, căci atunci nu simpatisăm cu dñsul.

Eroul tragic se fie mai mult bun, ca rău, tare în caracter, înse de temperament grabnic și se aibă mai multe defecte mai mici. O disolvare mai blândă a sim-

paticului, numai ne atinge simțul de jale; ér nimicirea grabnică, forțată produce temere și frică. Cu cât jertfa tragică a stat mai aprópe de ajungerea scopului sigur: cu atât mai tare ne sguide, ne tresară caderea ei. Cesar se prepară a-și pune corona de rege pe cap, când Brut și consocii îl străpung. Nu simpatisăm inse cu Anton, care in căderea sa și-a luat răsplata meritată pentru depravarea sa.

Disolvarea silită a frumosului sublim vine sau din afară de noi (fatalism), sau din noi inșine, adecă din vină proprie, sau din ambe cause (fatalism și vină proprie).

Tragicul in gradul suprem are un moment religios; căci in nimicirea lui trebuie se zacă simburele vieții nóue: triumful moralului in ordinea lumii. Tragediile, ce nu corespund acestei pretensiuni, nu sunt bune, căci n'au basă morală.

4. Comicul e contrastul tragicului. In tragic se luptă dóue puteri, și lupta se finesce cu nimicirea simpaticului; in comic inse lupta se finește fără periclu. Disolvarea contrastului in mod nestricățios, deșteptă in noi simțemântul de ilaritate, bucurie; inse numai atunci, când contrastul se disolvă iute, și pe neasteptate, căci atunci ne surprinde plăcut. Aci zace comicul de care rîdem. In tragic amortîm de frică, in comic rîdem. In întemplări se ating adese-ori comicul cu tragicul. Décă cineva ca stafie sparie pe un fricos, noi rîdem de acesta; ér de s'ar întempla, ca fricosul se móră de frică: nu rîdem, ci-l compătimim.

Asemenea se preface sublimul și seriosul in comic și ridicul, d. e. un declamator serios incepe de odată

a strănuta, noi rîdem. Asinul imbrăcat în piele de leu vrea să sparie pe vulpe, dar asta-l rîde. Seriositatea și demnitatea nu sunt ridicule, înseși simularea lor nereușită devine ridiculă. În genere zace comicul și ridiculul în perversități. De aci se explică ironia și umorul, ce jocă rolă însemnată în comedie. Cel mic imitînd pe cel mare, năucul jocă pe înțeleptul, fricosul se arătă curajos, copilul imităză pe părinți și pe ómeni mari etc.

Amestecându-se tragicul cu comicul se naște tragicomicul. Asta se tîmplă, decă cineva vrînd să imite săritura unui gimnastic cade și-și rupe un picior. Plîngînd întristarea în dramă, vine absurditatea la mijloc și rîde. Țiganul păcălit jocă în povestile românesce rolă tragicomică, căci cine-i de necaz e și de rîs.

5. Urîtul e contrariul frumosului. Frumosul ni-se presîntă în mai multe forme, asemenea și urîtul. Anume sublimul degenerază în trivial, plăcutul în grețos, ordinea în disordine, armonia în disarmonie, legalitatea în anarhie, puterea și virtutea în slăbițiune și lașitate. Contrariul vieții e mórtea, al sănătății: morbositatea, al îndurării și indulgenței e asprimea și crudelitatea, al sincerității e falsitatea și ipocrisia. ș a. Tóte aceste însușiri opuse frumosului și moralului produc în noi simțitul neplăcutului, al urîtului. Nu ne place monotonia nu aparițiunile nearmonice, neproporționate; lipsa de vieță, mórtea, ne înfióră; necurățenia morală în vorbe și în fapte, precum și cea fizică ne ingrețoșeză; nerușinarea, frivolitatea ne respînge; brutalitatea, necruțarea, rēutatea ne indigneză și ne revóltă simțitul de umanitate. De ciumă, fómete, resbel, cutremur ne infricoșăm. Ne ingrozim și ne înfiórăm de ființe rēutățióse din lumea

spirituală, precum sunt demonii (dracii), strigoii, ne-sdravenii, moroii, elele, stafile ș. a.

Urîtul contribue negative la cultura simțului estetic și moral. Ecă pentru-ce s'a descris aci.

II. Forma poeziei.

Păn' aci am cercetat in ce e stă ființa poeziei, acum se vedem cum se presântă ideile poetice prin limbă. S'a ȃis, că poezia e espunerea frumosului prin vorbă, sau limbă; limba însă nu e decât imbrăcământul ideii, deci ființa poeziei zace in idee, ér forma ei in limbă. Ideilor frumoșe se cuvin și forme frumoșe, adecă limbă alésă, vie.

Limba însă are dóue laturi, una sensuală, intrucât e auđibilă, alta spirituală, căci e cugetabilă. Frumșeța limbei se reduce așa dar, sau la partea ei spirituală, sau la cea sensuală. Despre frumșeța spirituală a limbei tractéză stilistica generală in tropi și figuri; ér frumșeța sensuală a limbei se manifestéză in eufonie și euritmie. Ceste dóue însușiri privesc și stilul prosaic.

Intru cât inse privesc limba poetică ambe, eufonia și euritmia, produc prin ritm și rim asupra urechei un sunet armonios, măsurat și plăcut. Sub ritm ințelegem inșirarea silabelor lungi și scurte după un plan pre-statorit; ér sub rim consunanța mai multor silabe in anumită ordine.

Despre durata silabelor lungi și scurte tractéză prosodia. Din ritm se compun versurile sau șirele (rêndurile) și din ritm și rim se nasc strofele. Așa dar tractéză eufonia, sau binesunanța, despre: 1. prosodie, 2. metrică (ritmică), 3. rim, 4. strofă.

1. Prosodia română.

Deja in limba comună, prosaică, destingem o rostire mai aspră, sau mai lină a cuvintelor și a silabelor. Prosodia tracteză despre regulele, ce determinază rostirea silabelor in vorbire.

Rostirea silabelor se determină după două principii, al cvantității și al accentului.

a) Sub cvantitate înțelegem durata de timp, ce se petrece la pronunțarea unei silabe.

După cvantitate deosebim silabe lungi (—), scurte (—), comune (≡) și dubie (⊖).

1. Silabă lungă (—) se țice aceea, care in rostire recere timp mai lung, sau mai mult, cam de două-trei ori atât, cât o silabă scurtă;

2. silaba scurtă (—) inse poftesce numai jumătate timpul, cât una lungă, d. e. in „munte“ e silaba „mun“ lungă, ér „te“ scurtă.

Lungi sunt silabele intonate, sau acele, in cari după o vocală urmază două sau mai multe consunante, d. e. că-să, mă-să, strună-gă, dună, mână; aflăt, sūflăt, mânăcăt, scriptură.

Scurte sunt silabele neintonate și acele, in cari după o vocală urmază numai o consonantă, d. e. mără-(cînă), rădă(cînă); apoi pronumele personale: me, te, se, ne, ve și altele.

3. Silabe comune (≡) se numesc acelea, cari se iau și de lungi și de scurte, după cum vrea poetul. Asemenea sunt cuvintele bisilabe: bînă, cînă, tînă, mînă, sînă, etc. Sunt mai departe unele cuvinte unisilabe, cu deosebire pronume personale, verbe ausiliare, articli,

prepușețiuni și conjuncțiuni, cari asemenea sunt aceluși lungi, acum scurte.

4. Silabe dubie sau indoite (⊖) se cheamă cele dela finele versurilor terminate într'o consonanță. Dacă se începe cuvântul următor cu consonanță, silaba ultimă din cuvântul precedent e lungă; ér dacă se începe cu vocală cuvântul următor, silaba ultimă din cuvântul precedent pôte fi și lungă și scurtă, d. e. zimb^{et} | pe buze; cercel din | Paris; Domnul | a dat

Regulele cvantității s'au observat strict de anticicii Greci și Romani; la noi și la popórale moderne se determină silabele mai mult după accent, din care cauză legile cvantității nice nu sunt deplin statorite, sau cel puțin nu se observă strict.

b) După accent sau ton distingem silabe accentuate, sau mai bine intonate, și neaccentuate sau neintonate. Silabele intonate le vom numi tonice, ér cele neintonate: *netonice*.

In fiecare cuvânt e de comun numai o silabă tonică, celelalte sunt netonice. Silaba tonică se observă in rostire prin un sunet mai înălțat, ér netonica prin rostire cu ton mai lin, sau scăđut, d. e. mărturisire, învățătură, cuminăcătură.

Accentul sau tonul se pune in limba românească de comun pre una dintre cele trei silabe ultime ale unui cuvânt. De sine se înțelege, că cuvintele unisilabe au tonul pe aceea; ér cele de două silabe, pe silaba penultimă, afară de verbele de conjugățiunea I. II. IV. in infinitivul scurt și tóte verbele in imperfect și in perfectul simplu, (singular), d. e. căsă, cürtă, mūră; dar : a căntă, a cėti; el făcū, el dörmi, dādū; făceăm, dormiăi, cădeă.

Puține vorbe au tonul pe ante-penultimă, d. e. flătūrē, ciutūră, fūnīngīnē, pecīngīnē, grīndinā. Sunt mai departe unele cuvinte, cari se accentuēză in dōue forme, d. e. grādīnă și grādīnă, mūltōră, și mūltōră, ūnūiă și ūnūiă, cēstōră și cēstōră.

In fine se însemnăm, că unele cuvinte au, afară de silaba tonică regulată, încă câte o silabă cu ton ceva mai înălțat preste silabele netonice scurte. Aceste sunt silabele, in cari după o vocală stau dōue consonante și alte cuvinte multisilabe, d. e. îndrūmārē, sfārīmārē, ăstērñūt, prēfăcūt, cūvēntārē.

Tonul însemnat in exemplele citate cu $\bar{\quad}$ e al doilea, sau secundar va-se-đică al doilea după cel primar, sau regulat.

Cel mai sigur indreptar de intonare in genere e simțitul limbistic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

2. Metrica, sau ritmica.

Metru însemnăză mesură. In poesie se mesură silabele cuvintelor după ton și durată și se determină, cum se urmeze silabele lungi și scurte unele după altele.

Metrica ne invēță, cum se împreună silabe lungi și scurte intr'o poesie. Inșirarea și rostirea silabelor lungi și scurte ne dă o armonie eufonică, ce se numesce ritmul poesiei. In genere ințelegem sub ritm tōta mișcarea împărțită in timpuri anumite — mora — d. e. in joc, in sunetul campanelor, in murmăital părēului, in mersul și alergatul ómenilor și al animalelor etc.

Silaba tonică se chiamă și „arsis“, ér cele netonice „tesis“. Putem definia și așa: Ritm e modularea regulată a vorbirei prin „arsis“ și „tesis“.

Impreunând două, trei, sau patru silabe lungi și scurte (tonice și netonice) se formează picióre versuale. Piciórele versuale de 2 și 3 silabe se chiamă simple; cele de 4 silabe sunt compuse.

Piciórele de versuri se specifică in modul următor, insemnându-le cu: — lungi, ~ scurte.

I. Picióre versuale.

a) de două silabe (simple)

1. Trocheu sau coreu: — ~ : tătă, cāsă.
2. Jamb: ~ — : ādūc, vēmim.
3. Spondeu: — — : vēr bŭn, cŭscrŭl.
4. Pirichiu: ~ ~ : mără(cinė).

b) de trei silabe (simple)

1. Dactil: — ~ ~ : vāsēlē, zālēlē.
2. Anapest: ~ ~ — : dōmnitōr, ānimāl.
3. Amfamac = cretic: — ~ — : tătă bŭn.
4. Amfibrachiu: ~ — ~ : cētīrē, vōrbīrē.
5. Bachiu: ~ — — : rēmās bŭn.
6. Amfibachiu: — — ~ : dā lāptē.
7. Molosul: — — — : ēu mē dŭc.
8. Tribrahis: ~ ~ ~ : (dóm)nēlē dŭn (X).

c) de patru silabe (compuse)

Compusele se pot descompune in simple.

1. Coriamb: — ~ ~ — : frŭndă dē fāg.
2. Antipast: ~ — — ~ : ĩn cēr dōmnē
3. Ditrocheu: — ~ — ~ : frŭndă lātă.
4. Diamb: ~ — ~ — : ěră ōdāt.
5. Dispondeu: — — — — : om, om, om, om (eram eu om).

6. Procelevmatic: ~ ~ ~ ~	} Obvin numai in poesia clasică antică.
7. Ionicul decrescent: - - - ~	
8. „ ascendent: ~ ~ - -	
9. Peon prim: - ~ ~ ~	
10. „ secund: ~ - ~ ~	
11. „ terț: ~ ~ - ~	
12. „ cvart: ~ ~ ~ -	

Numai poeții clasici vechi au folosit toate piciórele specificate aci; poesia modernă și cu deosebire cea română se indetulesce cu trochei, iambi, dactili, anapesti, amfimaci, amfibrachi, coriambi și spondei, cesti din urmă schimbați cu dactili și trochei, sau cu iambi și anapesti.

II. Vers.

Sub vers, sau stich, înțelegem un rînd, sau linie ritmică, compusă din mai multe picióre versuale.

Versul compus din picióre de una speție, se chiamă omometru; er cel compus din picióre diferite, se numesce heterometru.

Măsurarea versului se tîmplă sau după picióre simple: monopodice, sau după picióre duple: dipodice.

Cei vechi numiau metru, câte doi trochei, iambi, anapesti (dipodice); ér dactilul se numëra singur, adecă monopodice.

Conform acestora se impart versurile in monometru, dimetru, trimetru, tetrametru; apoi in pentametru și hexametru.

Versurile sunt, cu privire la metru, sau complete = acatalectice; sau necomplete = catalectice și brachicatalectice, sau supra numerale = hipercatalectice d. e.

1. Vers dimetru acatalectic (8 silabe):

Sus in deal la mănăstire
Plânge sora 'ntre grădină (Alexandri).

2. Vers trimetru catalectic (11 silabe):

Ei s'apuc la luptă, spadele resun
Domnul cade 'n sânge, ȕilele'i apun. (Bolintinean).

3. Vers dimetru brachicatalectic (6 silabe):

Étá, mări, étá
Mórtea se arată
Cu perii sburliți
De lacrămi stropiți. (Bolintinean).

4. Vers monometru hipercatalectic (5 silabe):

In marea línă
Care suspină. (Alexandri).

Eufonia poftesce, ca piciórele versuali se nu cađă totdeuna cu finele cuvintelor, ci cuvintele se se intretaie; d. e.

Cresti|nii 'nmor|menta|ră
Pe-al lu|mei sal|vator. (Grozescu).

Versuri mai lungi se intretaie de ordine așa, cât in cutare loc al seriei ritmice (versului) se cađa tăietura piciorului versual cu finele unui cuvânt. Acéstă intrerumpere a ritmului se numesce cesură, și anume cesură bărbătéscă, decă stă după o silabă tonică, și femeéscă, decă stă după o silabă netonică.

Diareză se numesce cesura, ce concade cu piciorul metric.

Pausă medie se chiamă cesura, ce cade pe mijlocul versului.

Cesura are de scop, ca cetitoriul se pótă resufla cetind versuri lungi; — ea obvine de regulă in versuri mai lungi de cât de 5 picióre.

Esemplu de cesură bărbătească :

Mama pentr'a ei copil || are scumpe desmerdări (Alexandri).

Cesură femească :

Noroc bun pe câmpul netet || es Românii cu-alor pluguri.
(Alexandri).

Scandare se numește cetirea mecanică a unei poezii, rădicând și lăsând tonul după metru.

III. Spețiile versurilor.

Luând de basă piciórele versuale, am poté deschilini mai multe speție de versuri; însă de órece unele picióre se schimbă sau se substitue între sine: vom tracta aci numai 4 speție, anume versurile iambice, trocheice, dactilice și anapestice.

1. Versul iambic se compune din picióre iambice, de cari pot fi într'un vers (rënd, șir, linie) dela dóue până la 6, arare-ori până la $7\frac{1}{2}$ picióre. Iambul se schimbă în piciórele fără păreche, 1, 3, 5, cu spondeu, cu pirichiu, ori cu anapest, afară de piciorul ultim. Versurile iambice dela 6 picióre în sus au cesură.

Esemples de versuri iambice

a) cu dóue picióre, sau monometru :

De subt pământ
Un gheocel
D'abia eșise

(Goethe).

b) Versuri cu trei picióre, dimetru catalectic și brachicatalectic :

Intr'un palat, pe mare
Intr'un oraș, ce pare
Din valuri răsărit (Alexandri).

c) Versuri iambice de mai multe picióre sunt mai dese, și se pot ușor afla prin lectură.

Versul iambic de 6 picióre, trimetrul acatalectic se chiamă Alexandrin pentru-că in acest metru s'a scris in seclul XII. Alexandria in Franța; tot in acest vers s'a scris operile classice ale lui Corneille, Raçine și Voltaire. Alexandrinul a inlocuit la Francesi pe hexametru celor antici.

Poeții români folosesc, in loc de hexametru și alexandrin, trimetrul iambic hipercatalectic, constătător din 13—14 silabe, care se chiamă și versul Nibelungilor (dela Nibelungenlied).

Esemples de aceste avem in abundență în poesiea română, cu deosebire in cea epică, d. e.

Bêtrânul Dan trăesce ca Șoimul singuratic
In pesteră de stîncă, pe-un munte păduratic (Alexandri).

2. Versul trocheic se compune din picióre trocheice, de cari se iau dela 2 până la 8 intr'un vers. Piciórele trocheice se schimbă cu spondei și cu dactili, inse numai in piciórele imparechete 2, 4, 6, afară de ultimul.

Cesură se pune in versurile, ce trec preste 5 picióre.

Esemples de versuri trocheice

a) vers cu dóue picióre = monometru și cu patru picióre = dimetru :

Floriciță }
mititica } monometru

De ce tu te vestegesci) — dimetru

Ce esti tristă }
Amărită } monometru

Pentru-ce nu infloresci) — dimetru (Petric).

b) versuri cu trei picióre = dimetru brachicatalectic :

Dulce și mai dulce
 Și in care curge
 Precum e nectar ;
 In doi ochi străluce
 Când la buze duce
 Mâna un păhar (Pelimon).

c) Versurile trocheice de mai multe picióre se află ușor prin lectură, de órece in poesiea română trocheul e fórte des. Vedi pe Bolintinean, care in baladele sale a cultivat Alexandrinul trocheic, d. e.

Pe o stâncă négră, intr'un vechiu castel
 Unde curge 'n vale un rîu mititel.

d) Trochei mestecați cu spondei obvin mai rar, d. e. :

Dice-aruncă cupa și o sparge 'n trei
 NimeU | Cn'a strins | încă | hârbu | rileC | uei (Bolint.)

Stă pe | tronui | Mircea | incar | cat de | ani (Bolint.)

3. Versul dactilic așa numit dela piciórele dactilice, cari câte-odată se substitue cu spondei și trochei, d. e.

Tropótul cãilor scade, se mantue, se risipesce. (Bolint.)
 Ințele | gând ce fă | cu Vlad, || turcii se | spaimân | tară
 (Bolint.)

Vers compus din dactili și trochei :

— — | — — || — — | — —
 Ai diamante in uitatură,
 — — | — — || — — | — —
 Ai ochi negri ochi ângeresci,
 Ai frumuseță preste măsură
 Iubite, spune ce mai doresci

Se pôte și așa } — — | — — || — — | — — | — — | — — (Pelimon).

Tot din dactili schimbați cu spondei și trochei se formeză renumitul hexametrul și pentametrul, de cari se folosiau poeții clasici Greci și Romani în poeziile eroice și elegice.

Impreunănd hexametrul, care constă din 5 dactili, ori spondei și din un trocheu, cu pentametrul, care se compune din 4 dactili, între cari cei doi dela început pot fi și spondei, și din un spondeu despărțit în două părți: se naște distichonul elegiac, care are șema asta:

Hexametrul	{	— — — — — — — — — — — — — — — — — —	}	Distichon
Pentametrul	{	— — — — — — — — — — — — — — —		

Esemplu de distichon:

Suflete, vai! ce curund trec tóte și tóte se strică,

Nu e nimic statator, omule nemuritor!

Lasă aceste de ici și grijește de altă viață;

Ceste te vor parasi, cele te vor folosi.

Singure vor urma după mórte faptele bune,

Eră averi, talerași, altora vei se le lași.

Singure sunt ale tale ce vin, ce lalte străine,

Lasă ce nui al tēu, căci nu e bun ci e réu.

Și vei merge ușor cătră cer, ca o pasere iute,

Nici te va trage în jos vermele cel peccatos.

(T. Cipariu).

În poezia română modernă înzădar vei căuta după alți distichoni de acestia.

4. Versul anapestic nu obvine pur, ci amestecat cu iambi, amfibrachi și dactili sau trochei, d. es.

Alérgă pe strade moșnégul serac

În mână c'o harpă pomană cerșeșce,

Cu degete debili pe córde loveșce

Dar córdele tac.

(Lăpădat).

3. Asonanța schimbă vocale între sine, dar conșunantele nu, d. e. munte — minte, drum — pom, casă — coasă, cale — moale — móre.

4. Aliterațiunea încă e un soi de rim, ce obține înse numai câte-odată în poezia română, și atunci nu e constantă. În poezia veche germână se află poezii întregi cu aliterațiune în loc de rim. (Hildebrandslied). Constă în repetiția unor conșunante într'un vers, d. e.

Flórea făr' d'un pic de róuă

Fără aer, fără sóre

Făr' de nici-un pic de plóie (Petric).

Românul renasce, Românul renvie (V. Rus).

E réu cu réu, dar mai réu fără réu. (proverb).

5. Rim bărbătesc și femeesc. Când se termină rimul în silabă tonică se chiamă bărbătesc sau trunchiat; ér când se termină în una — două netonice se ăice femeesc, d. e.

bun — un, văr — măr: sunt bărbătesci,

vatră — latră, macină — sarcină: sunt femeesci.

4. Strofa.

O poezie constă, sau din o multime nedeterminată de versuri omometre, sau se împarte în mai multe bucăți constătătoare dintr'un număr anumit de versuri și în cazul acesta se numesc bucățile: strofe.

Cea mai mică strofă constă din două versuri (distichon), ei sunt strofe și din mai multe versuri.

Strofele au versuri sau rimate, sau nerimate (albe), și se împart după succesiunea rimului în:

1. împărechiete, decă se légă două versuri succesive cu un rim, d. e.

- I. { Sunt ore de jale fără marginire,
Când sufletul simte dor de pribegire
- II. { Ş'ar vrea ca se trecă de-al lumii hotar,
Scuturând din aripi al vieţii amar. (Alexandri).

2. Terţina e strofa de trei versuri iambice, între cari riméză versul 1 cu 3 ér al doilea cu versul 1 din terţina următoare, sau şi așa: aab-ccb. Terţina e strofă italiană, Dante o folosise în „Divina comediă“.

Tot din terţine constă şi ritornelul, înse are altă succesiune de rim.

3. Strofă de 4 versuri cu rimuri şi fără rimuri. Aceste strofe pörtă numiri deosebite după rim:

a) împărechiate, când riméză câte două părechi, d. e.

Tarđiu în međiul nopţii, când luna drag lumineă . . . a

O dómná trece'n gânduri la Putna prin grădină . . . a

Ş'astéptă soşiorul, că'i dus la vênătóre b

Acum a treia nopte fastéptă doritóre b (Lăpédát).

b) grupate, când consună tóte patru versurile, d. e.

Floriceă din rosor a

Nu mă blăstăma se mor a

Că n'am pe nime cu dor a

Sé me 'ntrebe, de ce mor a (Cânt. popor.)

c) crucişate, decă consună versul 1 cu 3, şi 2 cu 4, de es.

Pe senin călătoreşte a

Un nor tainic plutitor b

Al meu suflet ce jeleşce a

După el se 'nalţă 'n sbor b (Alexandri).

d) imbrăţioşate, când consună versul 1 cu 4, şi 2 cu 3, d. e.

Dintr'al vilei foişor a

O domniţă 'n jos privesce b

Unde turma ş'o păzesce b

Mândru voinicel fecior a (Lăpédát).

e) semirimate, când rimază numai două versuri, d. e.

Revarsă dulce patrie a
 În cânturile mele b
 Și tineréța dorului c
 Și lacrimile mele b (Bolintinean).

f) nerimate sau albe, decât nu rimază nici-un vers cu altul, d. e.

Nici-odată om pe lume
 N'a fost trist ca Don Diego
 Când jelia și ți și nópte
 Pentr'ocara casei lui (Çid, de Lazar).

4. Strofe de 5 și de 7 versuri sunt mai rari și nu pórtă numiri deosebite.

a) O strofă de 5 versuri:

Multe flori lucesc în lume a
 Multe flori mirositoare b
 Darca voi mici lacrimiore b
 N'are 'n lume nici-o flóre b
 Miros dulce, dulce nume a (Alexandri).

b) O strofă de 7 versuri:

Đic' ori cine ce-a voi, a
 N'avem ce ne tângui; a
 Deci cântați voioși condacul, . . . b
 Căci înaintăm ca racul b
 Rața scie ca sē 'note; c
 Dar și omul încă póte c
 Sē 'nainte de-i plin sacul (Grozescu).

5. Strofe de 6 versuri obvin mai des, și rimul lor e diferit, d. e.

Tómna mândră harnică
 Și de bunuri darnică
 A 'mpărțit a ei comori:
 Frunda-i dat-au vântului,
 Ér róda pământului
 Dat-o-au la muncitori (Alexandri).

6. Strofele de 8 versuri sunt varie, atât în privința ritmului, cât și a rimului. O specie deosebită este stanța sau octava, care constă din 8 versuri de cvinari iambici, ce rimază acum bărbătesce, acum femeesce, după șema ababccdd, care a fost usitată de Italiani.

Dacă cele două versuri finali n'au rim deosebit de celelalte, se cheamă strofă siciliană. Poetii moderni fac stanțe și cu ritm trocheic de 4 picioare.

Esempu de stanță:

Scumpă, țără și frumoasă,
O! Moldovă, țera mea!
Cine plécă și te lasă
E pētruns de jale grea.
Căci, plutind în visuri line
Pe-al tēu sin ca într'un raiu,
Dulce-i vieța dela tine,
Ca o dulce și de maiu! (Alexandri).

7. Strofe mai mari de 8 versuri sunt foarte rari. Italianul Petrarca (1304—74) a făcut canzónele sale tot în strofe mari de câte 13—18 versuri, cu ritm și rim diferit.

8. Sunt poezii cu strofe de mărime diferită, cu deosebire în poezia epică. Strofele de mărime neegală se numesc capitle. Câte odată se perondéză capitle cu strofe într'aceasi poezie. Capitle aflăm în „Sentinela română” de Alexandri; capitle și strofe sunt în: „La Piramide” și în „Băile Cleopatrei” de Bolintinean.

9. Câte odată se repetesce unul sau două versuri ultime la toate strofele unei poezii. Acest vers sau versuri repetite se numesc refren, d. e.

Sultanul de Maroc
 Are 'n imperație
 O sută și o mie
 De armăsari cu foc
 Dar jur pre Dumnezeu!
 Că el cu veselie
 Mi-ar da averea mie
 In schimb pe calul meu

Refren { — La Allah, illa Allah
 U Mhamet rasul Allah! (Alexandri).

10. Strofele antice formate după metri mestecați (mixti) și fără rim nu ne sunt cunoscute în poezia română modernă. Eliade s'a încercat în forme de strofe antice, înse fără rezultat.

B. Partea specială.

Genurile poeziei.

Considerând cuprinsul poeziilor, precum și starea internă a poetului, în raport cu acel cuprins, se împart produsele poetice în trei genuri, sau grupe, și anume în genul: epic, liric și dramatic.

Dacă prezintă poetul întâmplări sau evenimente și obiecte din lumea esternală în mod obiectiv, fără de a-și manifesta pasiunile sale într'una, sau într'altă parte, se naște poezia epică. Êr când descrie poetul viața animii sale cu pasiunile și simțimentele ei interne, atunci se produce poezia lirică. În fine prezentând poetul întâmplări istorice adevărate, ori nescocite, prin actori (persóne), cari se produc dinaintea ochilor nostri, se naște poezia dramatică.

Care dintre cele două genuri epic sau liric s'a

născut mai întâiu în viața culturală a unui popor, nu se poate constata, singur numai despre dramă se știe, că ea, ca florea literaturii și culturii mai înalte, s'a născut mai târziu, și se naște și acum la popoarele cu literatură tinăre.

Dar epica cu lirica și acum sunt în certă nedecisă pentru întâietate.

Poesia poporală.

Sub poesia poporală înțelegem acele produse poetice, ce s'a născut și s'a păstrat în gura poporului și s'a transplăntat prin tradițiune dela străbuni la strănepoți.

Că „Românul e născut poet“ ne documentează mulțimea poeziilor populare vechi și nouă, ce încă nici până azi nu sunt culese toate, de și avem colecțiuni frumoase de Alexandri, Marienescu, Marian, Burada ș. a.

Mai toți ramii poeziei epice și lirice sunt reprezentați în poesia poporală; căci avem într'însa: colinde, balade, cantece haiducești, bătrânești și ostășești, doine, hore, cântece, sau chiuituri de joc, bocete, descântece, boscóne, orații de nuntă, proverbe, gâcituri ș. a.

Poesia poporală se distinge de cea artificiosă — științifică — prin simplitatea limbii și a compusețiunii.

Poetica noastră nu va tracta separat despre speciile poeziei populare.

I. Poesia epică.

Cuvântul grecesc „epos“ înseamnă vorbă. Poesia epică se poate deci numi vorbitoare, sau narativă, de unde urmază, că poesia epică are de scop prezentarea realității obiective, în care înțeles o explică toate popoarele.

Poesia epică se descompune in narativă, descriptivă și didactică.

a) *Epica narativă.*

Acéstă speție de poesie ne presântă faptele și evenimentele lumii fizice și morale. Poeții români numesc mai tótă poesia epică-narativă, cu numirea generică de legende, care numire altcum insemnéză numai o formă specială de poesie narativă.

Epicei narative, sau legendale fi apartin următoarele forme poetice: tradițiunea, povestea, colinda, legenda, eposul, novela, romanul, narațiunea poetică, balada și romanța.

1. Tradițiunea. 2. Povestea.

Amendoué sunt narațiuni miraculoșe, ce s'a păstrat atât in prosă, cât și in poesie.

Tradițiunea insă se reduce tot-de-una la o persónă, sau la un loc, de unde capătă aparința unui adevăr istoric. Tradițiunile sunt așadar naționali sau locale, după cum coprinsul lor e sau de interes general sau numai de interes special local.

Povestea, basma, sau narațiunea mitică, istorisesce fără de a numi locul și timpul întâmplării, de unde urméză, că povestea are un caracter mai universal, ea nu e așa de națională ca tradițiunea. In narațiunea mitică are fantasia teren liber; precând in tradițiune memoria reproduce mai mult din ce a păstrat. Atât tradițiunea, cât și povestea se află in mulțime de poesii, anume in cele poporali. Eșemple de tradițiuni și narațiuni mitice (povesti) aflăm la poeții nostri na-

ționali sub numirea de legende, d. e. Legenda stâncei
dela Rucăr (3 cânt.) de A. Macedonschi, la Bolintinean,
Alexandri ș. a.

Exemple:

Biserica risipită.

(De Alexandri).

I.

Sus, pe muntele Ceahleu
Stă la pândă Duhul rău
Și aruncă peste munți
Ochii săi șerpilor și crunți,
Cu ochirea'i se zărăscă,
Vre o pradă sufletescă.
Dar de-odată el tresare,
Căci aude 'n depărtare
Glas de clopot chiemător
Pintre munți resunător
Și cu grăză el zăresce
Pe câmpia ce 'nverdesce
O biserică măreță
Strălucind albiu prin ceta
Lâng'a Bistriței verzi maluri
Ca un vas frumos pe valuri.

II.

Satan urlă, Satan sbieră,
Căci mai vede, vede era
Șiruri albe de Români,
De femei cu flori in mâni,
Și copii și mândre fete,
Și flăcăi cu negre plete
Coborind ca lungă oste
Pe-ale dealurilor coste,
Resbătând codrii pustii,
Trecând peste ape vii
Șerpuind prin văi adânci,
Sărind peste 'nalte stânci

Și 'ndreptându-se in cale
La biserică din vale
Unde clopotul suna
Și 'n vèzduh se legăna.

III.

Satan urlă, Satan ȃice:
„Răpeȃi-me-voiu de-ice
„Și in ghiară de-o voiu stringe,
„Limba 'n clopot o voiu frânge,
„Vecnic ea se nu mai sune
„Ceasul crunt de rugăciune!“
Și cum ȃice in turbare,
De pe munte falnic sare,
Aripi negre intinȃind
Și cu ele 'ntunecând
Șapte codri mari, cărunți,
Șapte sate, șapte munți!
El se 'nalță și se lasă
Pe clopotnița frumoasă,
Ca un vultur răpitor
Pe o lebedă in sbor.

IV.

Turnul geme 'n temelie
Ca de aspră vijelie,
Clopotul dogit resună
Clătinat ca de furtună,
Și pe érba vestejită
Cade crucea aurită.
Ér Satan grozav scrișnesce,
Clopotul din turn smucesce

Și-l aruncă 'n depărtare
 Peste Bistrița cea mare.
 „Unde esti Dumnezeu sfinte,
 „De lași tu pe Duhul rău
 „Se calce locașul tău!“
 Astfel munții stau privind,
 Cătră ceriuri glăsuind!

V.

Éră Bistrița viteză,
 Apele-și infuriéză,
 Vrënd cu sgomot se innece
 Pe Satan și sinu-i rece.
 Ea adună mări apă
 Și 'ntr'o clipă malul sapă,
 Incât turnul de pe mal
 Cade 'n aprigul ei val
 Cu Satan ce se afundă
 Ca un fulger intr'o undă!
 Apa saltă, clocotesc
 Nici că să mai limpedesc!
 Și de-atunci in acel loc
 Ea tot ferbe ca de foc,

Și adese ori s'aude
 Resuffând gemete crude.

VI.

Spun păstorii din Ceahleu
 Că in timpul acel greu
 Cerurile s'au deschis
 Ș'un glas tainic ar fi ținis:
 „Tu ce-ai fost de Iad călcată,
 „Monăstire blăstemată,
 „Tu se aibi atunci ertare,
 „De blăstēm se ai scăpare,
 „Când doi ângeri iubitori
 „Intr'o nōpte fără nori
 „S'or opri din a lor cale
 „Pe risipurile tale,
 „Și prin dulcea lor iubire
 „Ți-or aduce-a mea sfințire!“
 — Fost'a, nu, așa minune?
 Bistrița o pōte spune!

Vlad Țepeș și stejariul.

Targoviștea e 'n larmă in țin de Pasci cu sōre,
 Vlad Țepeș incrunțatul i-au pus o cingătōre,
 O cingătōre largă de ómeni ințēpați,
 Betrâni cu barbe albe, călugări, juni, bărbați,
 Smunciți dela ospețe, din hori, din veselie,
 Ș'acum umplând vezduhul de-o vastă agonie!

Privindu-i, mândrul sōre in nori de sânge-apune!
 Ér Țepeș nu departe sub un stejar se pune
 Pe-o culme, se intinde la umbră și admiră
 In ținua de 'nviere, orașul cum espiră.
 Și cum gemënd sermanii in ochi și 'n foc de sete,
 Apar pe zarea roșă in negre siluete.
 Și ride, cumplit ride călēul ne'mpăcat!

Superb strămoş de arbori, cu frunze 'ncoronat,
 Stejarul, remas singur pe câmpul de nagară.
 Se pare o fantasma din lumea legendară,
 O moşte uriaşă din codrul dărâmat!
 In seculul ce trece perdut instrăinat,
 Uitat de cósă morţii pe ţermul scurtei vieţi,
 El are maiestatea augustei betrâneşi.
 Un cârd de vulturi ageri in frunza lui s'ascund.
 Furtunele cumplite in ea se perd afund,
 Şi aprigul cutremur de munţi resbunător
 Li pare-un fior móle ce-l sgudue uşor.
 Cu cât se 'ntinde nóptea in jurui, el luceşte;
 Cu cât in jurui creste pustiul, şi el creste.
 Picioarele-i sunt prinse in ţerna morméntală,
 Dar fruntea-i luminată de rađa immortală,
 Păstoriul dela munte şi omul de ogor
 Se 'nchină lui şi 'n faţă-i graesc incetişor,
 Căci umbra lui cuprinde trei seculi de misteruri
 Căci trunchiu-i o colónă dintre pământ şi ceruri,
 Căci prin frunzişul verde un vuet lung resună,
 Ce pare că şoptesce de glorie străbună.
 Vlad Ţepeş îl privesce şi dice cu gând rău:
 „Ce de mai ţepi aş face, stejar, din codrul tǔu!“
 Atunci, ca nici-odată, gigantul s'au uimit.
 De-un lung fior in frémăt frunzişul a vuit,
 Ş'un glas de alta lume adũnc pătrunďetor
 A đis: „O, tu, Vlad Ţepeş! hain eutedetor!
 „Trei seculi sunt, trei seculi decând voiosul sóre
 „Revérsă preste mine cerésca lui splendóre!
 „Trei seculi am dat umbră şi dulce adăpost
 „La lumea care este, la lumea care-a fost,
 „La ómeni şi la féră! . . . dar om așa cumplit,
 „Dar féră-aşa ca tine eu încă n'am umbrit!
 „Tu ai in loc de suflet o iazmă négră, care
 „Pe cruntul Satan insuşi l'ar pune in mirare,
 „Ér gândul tǔu nu vede a tale fapte rele,
 „Cum nu se vede nóptea orbită, fără stele!

„Și însă esti puternic, esti Domn, păstor de turmă!
 „Ar fi se în?oréscă pământul pe-a ta urmă;
 „Dar nu! când te-aréți lumii, in sin copilul plânge;
 „Când riđi, a tale gingeni se ved roșind de sânge;
 „Șori unde îți duci pașii, o buhă cu-al ei sbor
 „Punându-se drept sóre, te 'ntunecă de-un nor!
 „O! timp, al meu tovarăș, o timp neodihnit,
 „Secerător de ómeni! sub mine ai privit
 „Pe Domnul Negru-vodă, cu stemă 'ncoronat
 „Când in acéstă țéră el a descălecat,
 „Om verde, Român néoș, măsurător de lume,
 „Ce vrea pe-a ei măsură ca se-și crésc'un nume!
 „Ai mai privit aice pe Mircea cel bătrân
 „Sub un nămol de lauri culcat pe-un pat de fân,
 „Dormind cu față blândă și 'n vis încă vedénd
 „Pre Baiazid in fugă prin Dunăre trecând.
 „Atunci din al meu codru iubit și respectat
 „Mult lemn de ghióge, arce, voinicilor am dat,
 „Căci pe atunci, când țéra suna de crunté larme,
 „Stejarul cu voinicul era frate de arme,
 „Ér codrii, cetăți unde manați de a lor sórte,
 „Românii găseau viéță, dușmanii găseau mórte!
 „Ș'acum eu, martur falnic de-atâtea fapte mari,
 „Eu care port in ghindă-mi un codru de stejari,
 „Eu care port pe umeri trecutul luminat,
 „Eu! se me ved acuma de-un verme-amenințat;
 „In lături férá cruntă cu negru cer-de-gură;
 „Tu spurci umbra mea sacră cu-a ta hidósă ură!
 „In lături, Țepelușe! . . . un arbor viu ca mine
 „Nu cresce gigant falnic pentr'un pitic ca tine!“
 Vlad Țepeș se incrunță! in órba lui turbare
 Tresare, se repede, lovesce 'n trunchiul tare,
 Dar, umilit, el cage și scapă jos pumnarul . . .
 Cu-o frunđă vestejită l'a palmuit stejarul! (Alexandri).

3. Colinda și 4. Legenda.

Ambe sunt poesii narative despre intêmplări miraculoșe.

Colinda e cea mai veche speție de poezie populară română, originea ei zace departe în întunerecul datinilor și obiceiurilor vechi ale Romanilor păgâni. După cuprins deosebim colinde besericesci și lumesci. Ele naréză fapte sau întâmplări miraculoase, ce se reduc, sau la deități păgâne, sau crestine, sau și la eroi profani, ba unele nu sunt decât nise gratulațiuni de anul nou. Cuvântul „Colindă“ îl derivă unii dela „calendas“, alții dela „choră“, de unde și corindă se dice, și în fine de la „colo“ = a adora. Colecțiuni de colinde a făcut Marienescu; apoi și alții au adunat colinde mai multe, ori mai puține, precum: Teodorescu, Fl. Marian, Burada ș. a., apoi și unele foi românesci.

Legenda (dela „legere“ = a ceti) naréză fapte și întâmplări miraculoase din viața sântilor și martirilor bisericeii crestine.

Esemples:

Colindă.

Sculați, sculați boeri mari	În scutice invêlit
Florile dalbe!	Florile dalbe!
Că ve vin colindători	Sculați voi Români plugari
Florile dalbe!	Florile dalbe!
Nóptea pre la cântători	Că pre cer s'a arêtat
Florile dalbe!	Florile dalbe!
Și nu ve vin nici c'un reu	Un lucéfér luminat
Florile dalbe!	Florile dalbe!
Ci v'aduc pre Dumneđeu,	Înima se întărăscă
Florile dalbe!	Florile dalbe!
Sê ve mântue de rêu	Ómenii se infrățescă
Florile dalbe!	Florile dalbe!
Un Dumneđeu nou născut	Cântă 'n luncă paserele
Florile dalbe!	Florile dalbe!

La ferestre rândunele
 Florile dalbe!
 Noi vă dicem se trăiți
 Florile dalbe!
 Intru mulți ani fericiți
 Florile dalbe!

Și ca pomii se rodiți
 Florile dalbe!
 Și ca ei se 'nbătrâniți!
 Florile dalbe!

(Moldova).

Colindă-legendă.

Coborît'au coborît
 Domnul sânt p'acest pamânt,
 Se vedă că ce-a făcut
 Domnii cu iobagii
 Și avuții cu seracii . . .
 Se luar se duseră
 Prin oraș prin Vifleem,
 'N mijlocul orașului
 La casa bogatului,
 Și 'n casă dec'au intrat
 Din gură au cuvântat:
 Gata-i prânțul om bogat?
 Prânđu-i gata nu-i de voi
 E de mari boeri ca noi!

Se luar se duseră
 Prin oraș prin Viflaim,
 In capul orașului
 La casa seracului,
 Gata-i prânțul om serac
 Prânđu-i gata, da-i puțin
 Haid cu toții se-l prânzim!
 Când Domnul sânt că prânția
 Prânđu'n masă tot creștea

Se luar se duseră
 Prin oraș prin Viflaim,
 In capul orașului,
 La pomuții raiului

Domnul sânt din graiu grăia
 Sui Petre in est măr dulce
 Caută Petre ce-i vedé!
 Nu me ținé Domne mult
 Că de ce ved' bețrânesc, —
 Ved' casa bogatului
 In mijlocul iadului,
 Pe din lontru-i văruiță,
 Din afară-i risipită,
 Pe marginea pragului
 Tot cuțite ascuțite
 Și paloșe arămite

Domn' atunci a cuvântat
 Sui Petre pe estalalt
 Și caută ce vei vedé!
 Ține-me Dómne mai mult
 Că de ce ved' tineresc
 Ved' casa seracului,
 Pre din lontru-i zugrăvită
 Din afară-i 'ntraurită
 Inaintea pragului
 Ved' fântâna raiului
 Cu apă de 'ntinerit
 Suflete de mântuit.

O 'nchinăm spre sănătate
 Și la soră și la frate!

(Cărțile sânt.)

5. Epos, sau epopee

e forma cea mai perfectă a poeziei epice, și se compune tot-de-una în limbă legată, sau ritmică. Eposul constă din împreunarea artificioasă a mai multor întâmplări tradiționale sau legendari, ce a avut influință mare asupra unei națiuni, sau confesiuni, sau asupra omenimei în genere; aceste însă trebuie să formeze între sine o unitate logică. Elemente mitologice încă se întretes: deci și alte ființe supranaturale iau parte la acțiunile eroilor, ca amici, sau ca inimi. Caracterul persoanelor rolante din epos trebuie să fie ideal; cu deosebire se pretinde de la epopee, ca eroul principal să se caracterizeze cu agerime; nu mai puțin se poartă o motivare grijnică în acțiunile persoanelor laterale. De acțiunea principală se lăgă adese ori întâmplări laterale, episoade, cari nu-i ertat să conturbe unitatea și interesul întregului.

Epopeele se împart în cânturi sau capuri (capitle).

Limba eposului trebuie să fie plină de efect și demnitate și bogată de expresiuni frumoase. Dintre tropi și figuri mai des ocură: metafora, apostroful, iperbola și comparațiunea.

După cuprins se împarte eposul în eroic-național, religios, romantic, idilic și comic.

Tote poporale culte au eposuri; mai renumite înse sunt: la Indieni: Mahabharata și Ramayana; la Greci: Iliada și Odisea; la Romani: Eneida de Vergiliu; la Francesi: Roland; la Italiani: Divina comedia de Dante și L'Orlando furioso de Ariosto; la Spanioli: Poema del Cid; la Portugesi: Os Lusíadas de Camões; la Anglesi: Beowulf; la Scandinavi: Edda; la Fini: Kalevala; la Germani: Nibelungenlied; la Maghiari: Toldy Miklós.

Epopееle române sunt :

1. eroice-naționale: Traianida de Bolintinean, Mihaida de Eliade, Negriada de Ar. Densușan, Dragoșida de Bumbac;

2. religioase: Patima lui Cristos de V. Aron;

3. romantice: Arghir și Ileana cu păr de aur, de J. Bărac;

4. idilice: Miron și Florica, de Jac. Negruzzi;

5. comic (animalic); Batrachomiomachia sau Reșelul brășcelor cu șorecii, traducere din grecesce de Caragiani.

Exemplu de poezie din cant I. al Negriadei (pag. 19. v. 5.):

Așa Sorin le cântă, cu-atâta foc le cântă,
 Incât copacii 'n codru se par că 'ntineresc
 Și vârfurile-și plcă pștrunși d'o fiore sântă,
 Și frunțele 'ntre sine voios își tot șoptesc,
 S'opresc stelele 'n ceruri, s'oprește luna plină
 Chiar stâncile se mișcă . . . amar de voi Români!
 Căci Dochia tresare și de mânie plină,
 Vêđind in jur României, răcni bătând in mâni,
 Incât d'odată tôte cumplitetele Vântoșe
 Rșsar din somn și tôte din aripe bătând
 Tot aerul rșcșlă și stelele-aurșe
 Le sting, in intuneric pămêntul invêlind.
 Al noșit intuneric se 'ndesă, se 'ndoeșce,
 Și iadul se revêrsă intre pămênt și cer,
 Și fulgeră și tună și urlă și vuește,
 Se sgudue 'n aduncuri și tôte par că pier,
 Și vânt cu vânt se luptă, și vântul und' ajunge
 Copacii nalți-i smulge, și 'n iad de-ar cobori
 Cu-a sale rădăcine, și tot nu le-ar ajunge!
 Chiar piscurile nalte incep a se clăti;
 Și cerul și pămêntul se par că vor se-l mêne.
 Atuncea Moș-Gerilă din pescere eșind

Iși scutur' albai barbă, ce la genunchi-i vine
 Și cóma-i ce se vërsă pe umeri fluturând :
 Eterul se 'nfióră și codru 'ngălbineșce,
 Si când vuind incede din peptu-i a sufla,
 Inghiață norii 'n ceruri, pământul amorteșce,
 Și grindina torente incede-a se vërsa.
 Cum suflă Mădă-nópte in zilele de érnă
 Colo prin Cheia-Turđii cu spaimă șuerând,
 Și pe pământ se pare că cerul vré sê-l cernă
 Și cerul și pământul le-amestecă suflând :
 Așa sufla Gerilă . . . părea că tot se ducă !
 Prin pesceri, pe sub colțiuri, prin erpături de stânci,
 S'adăpostesc Românii, de tot ce pot s'apucă,
 Ca se nu-i pótă smulge și prin genuni adunci,
 Vëntósele se-i svêrle. Dochia 'nvăpăiată
 Alérgă 'ncóce 'ncolo Vëntóselor strigând
 Pe Negru se-l apuce, chiar ea cu sete-l cată
 Turbat vërtej prin codru, prin piscuri alergând.

(*Ar. Densușan*).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Negriada are de obiect: trecerea lui Radu-Negru preste
 Carpați și fundarea României. Autorul și-a propus a tracta obiectul
 epopeei sale in 12 cânturi, dintre cari până acum (1882) a edat
 numai o broșură cu 6. — Cuprinsul acestor șese cânturi e pe scurt :
 (cânt. I): Negru plécă cu Românii in Carpați, ér dëitarea inimică
 Dochia vrea se-l opréscă cu ajutorul lui Gerilă și al Vëntóselor ;
 inse Cosinzéna amica Românilor cu ajutorul Somnului adórme pe
 Dochia. Românii ajung intr'o poénă, unde se așéđă și Sorin le
 cântă așa de duios cu lauta, încât se trezesce Dochia, care cu
 Vëntósele și cu Gerilă imprăstie pe Români. Ér pe Negru il in-
 velue Cosinzéna intr'un nor și-l mântue, trecându-l pe terimul ne-
 muritorilor, unde întâlnește pe Traian, care-i naréză (cant II) luptele
 sale cu Dacii, și din acestea mai multe episóde. Negru naréză
 (cânt. III) lui Traian sórtea Românilor dela mórtea lui Traian
 incóce. Traian desvêlesce lui Negru viitoriul Românilor, cu eroi
 sei până in têmpul de aprópe. Negru se re'ntórce pe pământ.

(Cânt. IV). Cosinzéna cu arcul furat de la Fet-Frumos săgétă
 de pe Surul asupra Vëntóselor și le alungă. Dochia ține consil cu

monstri și uriașii codrilor, unde se primesce sfatul ce-l dă Baba-Gaia. Dochia pendește pe Români de pe Buceci. Avânturile lui Negru cu Sfarimă-petri și Strâmbă-lemne, cu Baba-Gaia, cari despöie pe Negru de arme și le păzesc cu un bălaur. Ielele închid pe Negru. Românii se readună. Se trămit soli se caute pe Negru.

(Cânt. V). Starea României pe tēmpul descălecării; Dochia rescöla pe Dan contra Negrenilor. Solii trămiși după Negru in pesceră la Baba-Murga, la Fēt-Zefir, la Părintele codrilor, in fine la palatul Ielelor, unde se luptă cu monstri, deșcéptă pe Negru și plécă.

(Cânt. VI). Negru cu solii ajung in calea lor la magura Codin in Valea sargentină. Filena-i conduce la tatăl seu Mușat, domnul ținutului; aci se öspetă, Moș Tatin cântă pe laută. Nouraș, fiul lui Mușat, aduce armele lui Negru. Tēmplul lui Longin. — Jocuri de ale junimei. Tatin cântă, se trag sorți intre junii, cari se mérgă cu Negru, care plécă și capătă dela Mușat spada lui Traian.

6. Narațiunea poetică

espune intēmplări interesante in formă de poemă epică. Scopul ei e prezentarea și desvöltarea unei idei morale sau estetice, și póte fi seriösă sau comică. Narațiunea poetică se destinge de narațiunea mitică și de tradițiune prin acea, că nu conține elemente mitologice. Narațiuni poetice a compus A. Pan, d. e.

Urmările limbuției.

Un șerb lung la limbă pe unde șerbise,
 Toți il tot bătuse și toți il gonise,
 Incât pentr' acésta prea réu ajunsese,
 Hainele pe dēnsul tóte se rupsese.
 Un negustor astfel portul rupt vėđindu-i
 Odată 'ntēmplându-l l'a 'ntrebat đicându-i:
 „Ce causă este, de nu-ți merge bine?
 „Că eu te sciu încă de copil pe tine;
 „Bețiv, leneș nu ești, cărți nu joci, imi pare,
 „Cum putuși ajunge l'ășa de rea stare?

„La un om de trebă de ce nu te-ășești,
 „Ci 'n sus și 'n jos umbli fără se lucrezi?“
 — „Domnule! el ȃice, nu am vină altă,
 „Decât că spuiu dreptul, e cauza tótă.
 „Minciuna nu-mi place, vorbesc adevărul:
 „De-acea ori unde mă sdrobesc ca mărul,
 „Și mă dau indată pe pórta afară,
 „De nu-mi aflu locul și pacea in țéră.“
 Negustoriul ȃice, auȃind aceste:
 „Că spui adevărul, nici-un réu nu este
 „Așa un șerb mie chiar îmi trebuiește
 „Și de vrei de-acuma vin' de te tocmește“.
 Se tocmiră 'ndată și se invoiră,
 In dóue trei vorbe scrisóre 'ntăriră,
 Deci il ia la sine se-l înțeleptéscă,
 Cu el in piață merg se tórguéscă;
 Cumpără și-i dete o grasă găină
 Și 'ntr'o legătură alésă făină,
 ȃicându-i: „na! rdu-le! aceste! ácasă Cluj
 „Și spune se facă ceva pentru masă!“
 La dómnă-sa décă cu ele ajunse,
 Căutând la dinsa pe masă le pusă:
 Dar vėȃind că caută cam pieziș din fire,
 Incepu indată de ea sē se mire,
 ȃicând: „vai cum cauți, chiar ca o găină
 „C'un ochiu la făină, cu alt la slănină!“
 Ea cum il aude, luând béțul sare,
 Și-l incarcă bine cu el pe spinare,
 Strigând: „auȃi vorbă! auȃi fleac odată!
 „Chiar unul ca tine de min' joc sē-și bată?
 „Afară, afară! fire blăstěmată!
 „Se nu-mi calci in curte, că-ți sparg capu 'ndată“.
 El fuge pe pórta, in drum se oprește,
 Étă domnul incă vine 'l întélnește,
 Și-l intrébă: ce e? — M'a alungat, ȃise,
 Scărpînându-și locul, pe unde-l lovise.
 Domnul seu l'intrébă: „Ce causă este?
 „Pe bună dreptate, ori nedreptătesce?

— „Véd eu, el respunde, e cum se vorbesce:

„Cine spune dreptul, loc nu-și mai găsește!“

Dar auđind Domnul din ce i-a fost plânsul,

Astfel de cuvinte rosti cătră dînsul:

„Ba nime, nebune! de vină nu-ți este,

„Ci gura-ți limbută tot rău-ți gătește

„Se spui adevérul, alta se 'nțelege,

„Nu de unul și-altul omul sê se lege.

„Gura ta te bate, și-o sê te mai bată

„Décă ea îți este fécără odată.

(*Anton Pan*).

7. Romanul și 8. Novela.

Ambe se țin după coprins de poezie, érá după formă — de prosă; căci se compun tot-de-una in limbă prosaică. Se desting una de alta prin mărimé, romanul fiind mai mare, novela mai mică sau mai scurtă.

Romanul (de la Romani — francesi — imprumutat) ne presintă viéta in icónă poetică sau ideală, in formă de narațiune; ne arétă un om singuratic cu faptele și sórtea lui și cum se desvóltă spiritul eroic intr'insul spre bine ori spre rău. Eroul romanului se incurcă cu lumea din jurul lui, in contra căreia se luptă cu simțemintele, părerile și convingerile sale. Proprietatea principală artificiosă a romanului e incurcătura (crisa) indemánatică și desfacerea (catastrofa) bună a incurcăturai. Romanul are de scop delectarea și instrucțiunea.

Romanul s'a început in literatura francesă in evul međ și s'a desvóltat in decursul timpului in mai multe speție, din cari mai principale sunt dóuë: roman filosofic și istoric. Aceste se subimpart in roman: eroic, cavaleresc, pastoral, umoristic, politic, sentimental, social, familiar . . .

Romanțieri mai renumiți sunt: scoțianul: Walter Scott (1832), el a cultivat romanul istoric (Richard inimă-de-leu); francesii: Alexander Dumas, tată și fiu, Victor Hugo, Paul de Kook; germanii: Freitag, Hackländer; maghiarii: Br. Józsika și Jókay Mór. Românii au mai puțini romanțieri, la noi a făcut romanuri: Bolintinean (Manuil, Elena), Marienescu (Petru Rareș), Vulcan (cavalerii nopții), Drăgescu (Noptile carpatine), Baronzi ș. a.

Novela (noutate) e o narațiune romantică mai mică decât romanul. Ea tracteză sôrtea și aventurile unei persóne, care este eroul novelei; caracterul aceluia îl descrie cu colori vii, precum se manifesteză în diferite impregiurări. Novela duce iute pe cetitor cătră finit și pregătesce o deslegare neașteptată.

Limba în novelă e prosă și trebuie să fie naturală și neornată. Novelistii români cei mai cu renume sunt: Nicu Gane, Creanga, N. Xenopol, Lăpădat, T. Alexi, Slavici ș. a. mai mulți.

9. Balada și 10. Romanța.

Ambe sunt de origine cântări populare, cântate de popórale romanice, Italieni și Spanioli, și se pot considera, ca o speție de narațiuni epice, de cari se desting inse prin cuprinsul lor romantic și tradițional.

De și e greu, a destinge balada pe romanța, poeții moderni le caracteriséză separat cam așa:

Balada (dela it. ballare = a joca) e o doină, ce presântă o întemplantare în curs grabnic și în trăsuri mari dramatice. Prin urmare se împreună în baladă: lira, epica și drama. Epică e fabula, sau întemplantarea; lorică

e metrica cântabilă, é dramatică e predarea, ce nu naréză, ci lasă se vorbescă însuși persónele baladei. O proprietate caracteristică a baladei mai e și aceea, că nu naréză intêmplarea de-a-meruntul, ci numai in momentele ei principale, și că finitul ei e enigmatic, adecă la părere isprăvit ; ceea-ce lasă simțemintelor nu numai joc liber, ci și indémná spre contemplare.

Romanța (de origine din Spania) e o doină epică, ce curge ceva mai liniscit, decât balada. Romanța încă zugrăvește in trasuri mari și face sărituri in narațiune, inse totuși se dimite și in detaiuri și se estinde mai mult decât balada.

Balade și romanțe aflăm la Spanioli: romanțele despre Cid campeador, — tóte poporale; la Germâni: Schiller, Bürger, Uhland; la Maghiari: Arany Jánoș; la Români stă inU frunte: Bolintinean, apoi urméza: Alexandri, Marienescu ș. a.; precum și in poesia poporală.

Étă o poesie epică; e baladă ori romanță ?

Dragoș.

I.

Dragoș mîndru ca un sóre
A plecăt la vênátóre.
Ghióga și ságéta lui
Fac pustiul codrului!
Cerbul móre, urșii pier
Și vulturii cad din cer . . .
Étă că 'ntr'o dumbrăviórá
Elu zăresce-o căpriórá,
Fiară blândă de la munte
Cu steluță albă 'n frunte
Și cornițe subțirele
Și copite sprintenele.

Căprióra cum îl simte
Lasă locurile strimte,
Fuge, saltă, sbórá, piere,
Ca un vis ca o părere;
Érá Dragoș infocat
O gonesce ne'ncetat.
Đi de véră, cât de lungă
Vênătorul o alungă,
Ș'amêndoi se pierd de vii
In codri merei pustii.

II.

Étă, mări, că de-odată
O poénă se arétă

Inverđită, infflorită
 Și de lume tăinuită.
 Țr pe ərbă 'n poeniță
 Cântă-o albă copiliță
 Cu ochi dulci, dismerdători
 Și cu sinul plin de flori.
 Căprióra cât o vede,
 Sboră vesel, se repede
 Și-i cade la picioré
 Pe-un covor de lăcriimióre.
 Căt vitézul o zăresce,
 Pe loc stă și se uimesce!
 Uită blânda căprióra
 Și săgéta ce omórá!
 Uită draga vênătóre,
 Uită lumea de sub sóre!

III.

— „Copiliță!“ dice el
 Răzemat de-un stejărel.
 „Esti tu Zina ăstui plaiu,
 „Sau o flóre de la raiu?“
 — „Dragoș, Dragoș frățióre,
 „Nu sunt Zină, nu sunt flóre,
 „Dar am suflet fecioresc
 „Și Moldova me numesc
 „Mult e mult de când te-aștept
 „Se-mi alin dorul din pept;
 „Că de Domnul sunt menită
 „Ca se fiu a ta ursită!“
 — „O! Moldovo 'ncântătóre,
 „Gingașă fărmeacătóre!
 „Étă arcu-mi vitejesc
 „Lângă tine'l răsădesc
 „Ca se dee pân' in ȃiori
 „Crengi cu frunđe și cu flori,
 „Și cu-acele crengi frumóse
 „Se 'mpletim cununi voióse,

„Una ție, una mie
 „Pentru-a nóstră cununie.

IV.

A dóua ȃi ei plecară
 Și prin codri apucară
 Améndoi imbrățișaiți,
 Cu flori mîndre 'ncununaiți.
 Dealuri multe ei suiră,
 Multe dealuri coborîră,
 Pân' in valea cea 'nverđită
 De-un riu luciu rēcorită.
 Copilița 'nveselia
 Și din gur' așa grăia:
 „Dragoș, Dragoș frățióre,
 „Lasă ochii tei se sbóre
 „Peste dealuri și câmpii
 „Păscute de erghelii,
 „Unde sbor mii de albini,
 „Peste ape curgătóre
 „Și dumbrăvi recoritóre.
 „Căt pămênt tu vei vedea
 E cuprins de zestrea mea!
 „Ș'acea dalbă de moșie
 „Tótă 'n veci a ta se fie
 „Ca se fie 'n veci scăpată
 „De o fiară 'nfricoșată,
 „De un zimbru fioros
 „Care-o calcă 'n sus și 'n jos“.

V.

Bine vorba nu sfêrșia
 Din riu étă că eșia
 Zimbrul aprig ca un Zmeu
 Cu lungi cóme ca de leu,
 Și cu córne oțelite
 Și cu 'aripi la copite.
 Fiara cruntă și turbată
 Plécă fruntea lui cea lată

Și sărind, mugind, da zor
 Peste mîndrul vînător.
 Érá Dragoș s'aținea,
 Și cel Zimbru cum venia,
 Ghióga 'n frunte'i arunca,
 Fruntea 'n dóuē-i despica!

Apoi capul îi tăia,
 Intr'o lance îl punea
 Și pleca in veselie
 Pe frumoșa lui moșie,
 De păgâni se o ferescă
 Și ca Domn se o domnescă.
 (Alexandri).

b) *Epica descriptivă*

cuprinde in cercul seu obiecte și fenomene naturale, cari ni le presêntă in icóne ideale.

Acestei speție epice-i aparțin numai dóue forme: descripțiunea poetică și gâciturile.

1. *Descripțiunea poetică, sau tabloul*

are de obiect cu deosebire fenomene și obiecte naturale, ce prin frumseță, raritate, grandiositate fac impresiune afundă. Descripțiua poetică e sau o formă de sine stătătoare a unei unități materiale esclusive, sau e numai o parte mică întregitoare a unei narațiuni.

Descrieri poetice a compus la Germâni: Haller (Alpen), Matthisson; la Anglesi: Thomson (Anutimpurile); la Maghiari: Petófi; la noi Alexandri: Pastelurile și multe alte ce se afla in Lăcrămióre și Mărgăritare.

Exemplu:

Viscolul.

Crivețul din Méđă-nópte vijie prin vijelie
 Spulberând zăpada 'n ceruri de pe deal de pe câmpie.
 Valuri albe trec in zare, se așađă 'n lung troean
 Ca nisipurile dese din pustiul african.

Viscolul frémêntă lumea! . . . Lupii suri es după pradă
 Alergând, urlând in urmă'i prin potopul de zăpadă.
 Turmele tremură; corbii sbor vêrtej, răpiți de vânt,
 Și răchițele se 'ndóue lovinduse de pămênt.

Sbérăt, raget, țipet, mii de glasuri spăimântate
 Se ridică de prin codri, de pe dealuri, de prin sate
 Și 'n departe se aude un nechez resunător . . .
 Nóptea cade, lupii urlă . . . Vai de cal și călător !

Fericit acel ce nóptea rătécit in viscolire
 Stă, aude 'n câmp lătrare și zăresce cu uimire
 O casuță dragălasă cu ferestrele lucind,
 Unde dulcea ospete il intimpină zimbind. (Alexandri).

2. Gâcitura, sau Enigma

espune notele unui obiect, sau ale unei acțiuni, in circumsciere imaginativă așa, incât prin meditațiune se pôte gâci insuși obiectul descris. Gâcitura e fórte veche și poporală; scopul ei e agerirea minței in mod plăcut.

Distingem multe speție de gâcitori, precum :

a) gâcitură de cuvinte, d. e.

Bulgăr de aur } sórele.
 In piele de taur. }

Câmpul alb, oile negre; } cartea.
 Cine-l pasce, le cunósce. }

Este-un frate și o sor,
 Cari se caută 'n veci cu dor;
 Dar ori cât se se doréscă,
 Nu pot se se intélnéscă.
 Calea lor e rotitóre;
 Când va unul se pogóre,
 Celalalt in sbor opus
 Se inaltă 'ncet in sus.

Fratele e tot lumină,
 Sora tot lucire lină;
 El tot ziua o iubesc
 Ea tot nóptea se zăresce,
 Sciți părechea de frăție?
 Arătați-mi-o și mie.
 (Sórele și luna).

(Z. Boiu).

Este-o mamă prea făimósă
 Bétrână inse frumósă —
 N'a avut bărbat, nici n'are,
 Numai fii, ce 'n lumea mare

Se mândresc de a lor mumă,
 De-și n'au casă comună.
 Numele e frumos fórte;
 După el un „ni“ te scóte

De sub scutul mamei dulci
 Și te lasă 'n griji adânci.
 Numele 'ntors ți-l va da
 (Roma-ni — In amor)

Un ce, ce de vei lega
 Prin cunună de saseu,
 Afi dorul dulce-al teu!
 (V. Ghetie).

b) **Șarada**, sau **gâcitura de silabe**, desface un cuvânt în silabe, cari singure câte una luate au înțeles separat și la olaltă împreunate au alt înțeles, d. e.

O vorbă eu cunosc plăcută,
 E o dorință, ce-ți ajută;
 De și Dumneșeu sântul vrea
 Cu dar a o 'nsoți pe ea.

A două vorbă 'ntrebi, că ce e?
 Se scii, că dinsa este chee,
 Descui cu dinsa cugetul
 Și inima și sufletul.

In trei acéstă vorbă 'mparte
 Și ia pe cea dintâiu de-o parte;
 Căci ea-ți exprimă mulțămire
 In vorbe 'n fapte 'ndestulire.
 (Bine-cuvânt-are)

A treia-i vorb' ajutătoare,
 Dar și de sine stătătoare,
 Și'ntr'al doilea 'nțeles
 E tutura de 'nteres.
 (L.)

Unii **esplică și omonimul ca pe șaradă**, d. e.

Cel dintâiu cuvânt insémnă
 Un nume de bărbat
 Care se dă mai cu sémă
 La ómeni din sat;
 Al doilea 'n singular
 Este verb aucsiliar.

Aceste două cuvinte
 La olalt' alcătuite,
 Dau o mândră capitală
 Dintr'o gloriósă țeră.
 (Bucur-ești)
 (Albina Carp.)

Alcun omonimul e o **gâcitură**, care tot acel cuvânt îl ia în mai multe înțelesuri.

c) **Logogriful**, sau **gâcitura de litere**, schimbă literele, sau le ia pe rënd dintr'un cuvânt, care în tot casul capătă alt înțeles; precum: Pavian-Pavia; pom-om; dómnă-tómnă; mură-bură-cură-fură-gură-șură; munte-punte-frunte. — Exemplu:

Cunosc un animal teribil african
 De códa-i vei tăia,
 Nu tremuri a-l vedea;
 (Pavian — Pavia).

Devine un oraș din statul italian
 De bine vei căta
 Póte-l vei și afla.

Se-mi găci o găcitóre, Ce-ți spui in următóre: Un stat din Europa Indică tótă vorba;	} Romania	
Ér litera-i finală De-o vei lăsa afară, Remân locuitorii, La lupte 'nvingătorii.		} Romani
O liter' inc' afar' Cuvântu-i 'n singular; Apoi inc' una scóte, Remâne o cetate.		
Al ei fundator mare Renumé incă are; Ci ultima o lasă Din urbea cea alésă.		} Rom
Acum de'i lăpéda Érăși pe ultima, Remâne o silabă, Pe Demosten l'intrébă	} Ro	
Sau póte, că-i mai bine S'eliđi sonul din fine Și limba s'o vibrezi Consuna s'esercezi		} R.
	(L)	

- d) Palindromul cetesce cuvântul înainte și înderépt;
precum: Ana, apa, ara, sor-ros, cal-lac, car-rac,
sas, cuc.
- e) Anagramul strămută silabele dintr'un cuvânt,
precum: mitra-tramit, năcas-casnă, țară-rață.
Mai sunt găcături de numeri, de semne, de șac, etc.

c) *Epica didactică.*

Poesia didactică are de scop se instrueze in mod plăcut; de acea ne presentă adevăruri mai inalte și

legi morale, sau sub imaginea unei întemplerii, sau sub a obiectelor singulare luate din esperință.

Epicele didactice îi aparțin: poema didactică, epistola didactică, gnoma sau sentința, epigramul, fabula, parabola și alegoria.

1. Poema didactică

desvóltă cele mai sublime idei raționale, adevăruri de ale înțelepțiunei, virtuții și religiunei, sau ne presență obiecte din cercul esperinței, al sciinței, sau al artei — tot-de-una cu vioiciune și intuitivitate.

În speția asta s'au distins la anticii Romani: Lucretius, Virgilius, Horatius; la Anglesi: Poppe, Young; la Francesi: Raçine, Boileau, Delille; la Germâni: Tiedge, Rückert; la Maghiari: Kölcsey, Vörösmarty; la noi: Sion, Gr. Alexandrescu, A. Mureșan.

Exemplu :

Locul fericirei.

1. Sub ce dulce zonă șede fericirea
Vru se afe-odată un om învețat.
O cercă la tronuri, unde veđi mărirea
Strălucind ca-un sóre, când e mai curat.
2. Omul, care pórtă scepțrul de domnie
Preste milióne, cât e de 'nălțat
Ori ce alta póte pe pământ se fie,
Rar însă ferice și rar contentat.
3. O cercă la ómeni, carii nu asudă,
Ci trăesc din lucrul simplului țeran,
O cercă la fețe, ce cu multă trudă
Lucră ziua, nóptea până iau vr'un ban.
4. Pe aceia-i róde consciința vie,
Căci trăesc de-a gata, făr a fi lucrat;
Pe-aceștia-i apasă órba miserie;
Unul ca și altul este ne'mpăcat.

5. O cercă 'n vieța cea din monastire,
Unde fug de lume mame și părinți,
Ca 'n singuretate, post și umilire
Se 'nalțe la ceriuri rugațiuni ferbinți.
6. De-ar fi cu putință, se desbraci simțire,
Ferbințile patîmi, ar avé cuvént;
Nicăiri pe lume ca in monastire
N'ai afla repaus dulce pe pământ.
7. O cercă 'n vieța simplă păstoréscă,
Unde cu un fluier, cântând lângă oi,
Lași se mérgă tóte calea cea firéscă,
Nesciind de lume, d'ale ei nevoi.
8. Te săgétă inse, când veđi, cum se plânge
Pentru necredință Damon cel frumos;
Când și păstorița se cercă a-și frânge
Scumpa juruință de-un amor 'duios.
9. Mers'a prin bordee, mers'a prin palate;
Ma de fericire nicăiri n'a dat. — Library Cluj
Rătécind odată pe căi neumbrate,
Pintr'o sélbă désă, dă de-un fort stricat.
10. Merge mai aprópe, vede că-s ruine
De-un castel măestru din timpul trecut.
Ce deșertaciune! cugetă in sine,
Câți ómeni lucrară pentr'un lucș párut!
11. Când era se ésă din acea clădire,
Vede scris cu aur pe-un vechiú monumént:
„Aici locuește dulcea fericire
„Pentru ver-ce suflet viu de pre pământ.“
12. Dup'o pausă scurtă, „bravo“ ăice 'n sine
Cu o bucurie omul invéțat:
„Mi-am plinit dorința dând aici de-un bine
„Care 'n lumea largă nu l'am fost aflat!“
13. Când se plécă inse, se cunóscă bine
Locul fericirei și al ei palat.
El vede sicrie tot cu óse pline
Cade și se 'nchină: — căci s'a luminat.

(A. Mureșan).

2. Epistola didactică

e o poezie epică sau lirică didactică de interes general, inse se adresază către o persoană; ca reprezentantă unei direcțiuni de idei. Epistolele sunt de regulă satirice și umoristice.

Epistole poetice a compus, la Romani: Horaț, la Francesi: Boileau, Raçine, Voltaire; la Germani: Gleim, Göcking, Pfeffel; la Maghiari: Kazinczy; la Români: G. Alexandrescu, Dăscălescu, Fundescu, d. e.

Epistolă.

Primind a ta scrisore dela 10 cuptor,
 Scrisă 'n versuri prea frumoșe și 'ntr'un stil prea curgător,
 Imi impune datoria a-ți respunde ași și eu, —
 De aicea de la Bîsca, unde e locașul meu, —
 Tot in versuri ca și tine' inse nu ca ale tale
 De frumoșe, de placute; ci mai schiope și mai rele.
 Tu imi ȃici, scumpe amice, că de când m'am depărtat
 Din a țerii capitală, și pe tine te-am uitat!
 Te inșeli dacă creȃi astfel; căci adesea mă gândesc,
 De aicea de pe stâncă, la amicul ce-l iubesc.

(Tractéză afaceri private, in fine continue ironice:)

De primesci voiu a-ți propune un consiliu de folos:
 Lasă-te de inghimpare și te fă mai serios.
 Nu mai crede p'ai de ȃice: că cu cât mintea lucréză,
 Cu atâta se desvöltă, cu atâta inventéză.
 Fă și tu cum fac mulțime. Acel care jefuesce
 ȃi că este onorabil și că țera folosesce.

Că in țera românescă dreptul nu se mai plătesce
 Și dreptatea 'n tribunale, la Casație domnesce.
 Cum e ași societatea, numai astfel poți fi mare
 Poți se fi primit ori unde și se-ți faci o mare stare.

(Fundescu).

3. Gnoma, sau sentința

e forma cea mai scurtă de poezie didactică; ea exprimă experiență, adevăr și morală în vorbe pătrunzătoare. Sentințele poartă une-ori și numele de maxime.

Tot aci aparțin și proverbele, ce obvin și în poezie și în proză și sunt creațiunea cea mai veche a spiritului ager și poetic al poporului.

Sentințele înțeleptului Solomon din s. scriptură sunt renumite. Bogat de proverbe pline de înțelepciune este și poporul român; Anton Pan au cules 3 tomuri, Hîntescu un tom de proverbe românesci.

Exemple de gnome:

Viéța.

Viéța-i un rîu mare,
Mult repede și rece,
A cărui undă omul,
De-a notul când o trece,

La mal nici când nu pôte
Eși, unde-a dorit;
De valuri tot-de-una
Mai jos este răpit (P. Dulf.)

Guralivul.

Cei ce au gura prea mare,
Nu da mult pe-alor cuvinte.
Cel ce-și laud' alui fapte;
Nu-l crede; se scii că minte.

Gâsca sbiară, de se 'nalță
Num' un cot de la pământ:
Vulturul inse 'n tăcere
Sbórá pân' la cerul sânt
(P. Dulf.)

Maxime, sentințe:

Omul este mare nu prin al seu nume
Nascere, avere, ci prin fapte bune. (Bolint.)

Omul e o taină, vieța e un vis,
Sufletelor blânde ceriul e deschis. (Alexandri.)

Cel ce pentru lege, pentru țără móre,
Vede a sa móрте ca o serbătóre (Bolint.)

Écă aci vreo câteva proyerbe din colecțiunea lui
A. Pan :

Fă ori-ce cu legea ta
Și la alți nu te uita.
Binele de rău de scapă
Să-l arunci chiar și in apă.
Prost din prost care se nasce,
E ca vita, doar nu pasce,
Prost trăesce fără nume
Prost se duce 'n cea lume.
Umblă pe drum cu alaiu
Ș'acasa n'are mălaiu.
Glumele nevinovate
Sunt ca sarea in bucate.

4. Epigramul, sau epitaful

e asemenea gnomei o poesióră didactică scurtă, ce predă o cugetare nouă, ageră, in puține cuvinte. Scopul lui e de a lăuda, sau de a blama pe cineva, sau ceva, in mod ager și nimerit.

Epigramul are două părți: in partea primă pregătesce, in partea a doua zace acul (punctul — pointe) sau vițiul, care ne surprinde plăcut. Epigramatisti au fost: la Romani: Catullus; la Francesi: Rousseau; la Anglesi: Dryden; la Germâni: Göthe și Schiller in Xenii; la Maghiari: Kazinczy. Noi avem pe Bodnărescu ș. a.

Exemplu :

Neprețuitul pictor.

Un pictor cu renume departe răspîndit,
La curtea bulgărească cu cinste pomenit,
Veni se zugrăvescă biserica din deal.
Și cum privia 'mprejuru-i pierdut in ideal
Petrarilor grăesce: păreții văruiți,
Pe urmă au se fie de mine zugrăviți.

Socot c'ar fi mai bine, răspunde un petrar,
 Intâiu cu zugrăvêla pe urmă noi cu var.

Mórtea lui Samoilă.

Sermanul Samoilă! . . . O Dumneșeu se-l ierte!
 Cu mórte-așa in pripă pe alții nu mai certe!
 O chiflă el mâncase cu icre tescuite,
 Ce 'n versuri de-a lui Driscu fusese invélite.
 Sermane Samoilă! e lucru hotărît,
 De geniul lui Driscu murit-ai otrăvit.

(*Din Contêmporanul.*)

5. Fabula

e o narațiune imaginativă, in care figuréză ființe neraționale, animale, plânte și minerale, căroră li-se atribuie înțelepciune și vorbă, spre a ne presenta, prin convorbire asupra întemplărilor și faptelor născocite (imagnate) și acomodate insusirilor lor individuale: adevăruri morale și esperințe din vieța omenescă.

Fabulele se compun, și in prosă, și in poezie. Cele prosaice sunt tot-de-una mai scurte, ca cele poetice, cel puțin așa se pretinde, ca să fie.

In fabulă se aplică ironia și umorul cu succes, de unde vine, că ele instruéză și delectéză.

Fabulele au originea in vechime aduncă prin India. In fabule s'a destins la Greci: Esop, de la care și ađi fabulele scurte prosaice se numesc: esopice. In poezie a compus fabule in Franța: Lafontaine; la Germâni: Lessing, Gleim, Pfeffel, Lichtwer; la Maghiari: Fáy A. Fabulisti poetici români sunt: Donici, Pan, Asachi, Sion și alții mai mulți. — Exemplu:

Lupul și Cucul.

„Remâi sănêtos vecine!
 A đis lupul cătră cuc,

Aceste țeri de rêu pline
 Le părăsesc și me duc,

Nu mai pot trăi aice,
De om, căne prigonit,
In Arcadia ferice!
Este codru de trăit.
Unde aurita vreme
Impărătesce deplin,
Unde omul nu se teme
De năpăstile ce-i vin.
Acolo nu sunt resbóe:
Toți in pace viețuesc
Omul este blând ca óe;
Ér câinii nici hămăesc!“
— „Cale bună méi vecine!
Dar te rog se-mi spui curat

Năravul nu-ți iei cu tine?
Și colții i-ai lăpădat?“
— „Se-i lapéd? dar cum se póte?“
— „Apoi ține minte frate,
„Că la viitórea érnă
„Ai se remâi fără blană“.
Și așa s'a și tēmplat,
Precum cucul i-a cântat.

Intre ómeni ér sunt unii
Cu colți de lup inzestrați.
Ori in care parte-a lumii,
Ei vor fi tot ne 'mpăcați.

(A. Donici.)

6. Parabola

ne presântă adevăruri mai inalte, cu deosebire morale și religioase, la intēmplări din vieța omenescă. Se compun in prosă și in poezie. Parabole frumoase aflăm in s. scriptură despre fiul rătăcit, despre păstoriul cel bun și altele.

Parabole a compus la Germâni: Rückert; la Unguri: Fáy, și la noi: Eliade, Pan și alții. — Exemplu:

Călătoriul și stejariul.

Un călător ostenind
Și la un stejar sosind,
Sub umbra lui a șeđut
Se resufle un minut.
Aci o viță fiind,
Și pepeni pe ea zărind,
A mers unul a luat,
Și sub stejar l'a mâncat.
Dar ochii 'n sus ridicând,
Cugeta 'n sine đicând:
„Ce lucru ne-asemenat
„Dumneđeu aici a dat!

„Stejariul mare de fel
„Se facă frupt mititel;
„Ér vița 'ntinsă pre jos
„Frupt așa mare și gros!“
Dar când așa cugeta
Și cu ochii 'n sus căta,
De sus o ghindă pică
Și chiar in nas îl tocă.
Atuncia el strănutând
Đise 'n sine cugetând:
„Ce fără minte sunt eu!
„Bine făcu Dumneđeu!

„Că de nu era frupt mic,
„Ci pepene precum ȃic,

„Așa 'n cap de me lovia,
„Aci pe loc m'adormia.“

(A. Pan.)

7. Alegoria

e o poezie narativă ori descriptivă, ce ne prezintă imaginea corespunzătoare a unei noțiuni, sau acțiunii — în mod didactic. Alegorii compuse la Germani: Schiller; la Unguri: Arany, la Români: Eliade, Alexandri, Lăpădat, Istrate, C. Negruzi ș. a.

Exemplu :

Maceșul și florile.

Un maceș ghimpos sêlbatic,
De prin locuri depărtate,
Noduros, rîios iernatic,
Smuls de crivețe turbate,
Aruncat într'o grădină,
Avuțită, roditóre,
Vrea se prindă radăcină
Intre flori mirositóre.
Pir avea pe lângă sine,
Buruiană blăstemată
Ce se 'ntinde 'n mii de vine,
Incleștată, ințesată,
Și terêm ințelenesce
Îl usucă, îl stêrpesce;
Sterge neamul d'ori ce flóre,
Suge sucul din livede;
Rod leguma abia vede
Muncitorul cu sudóre.
Dar maceșu-i maracine,
Sciți că nu e de vr'o mană;
Speculă dar intru sine
Se-și dé nume cu pomană.
Căci la dinsul suvenire
Va se ȃică pomenire.

ȃice dar că e din via
Trandafirilor vestiți,
Sê se bucure lelița
Și flăcâi împodobiți.
Ingâmfat d'a lui marire,
Ca un semn de nobilime,
Ce se trage dela códă.
Și că simte patimesce,
La folos obstesc gândesce.
Se-și pue ș'un of! in códă,
Nodurosul mărăcine,
Se gândi că-i vine bine.
Of! incóce, of! incolo,
Of! grădina resuna.
Floricele curiöse
Una p'altă întreba:
Trandafir se fie lele?
Nu e trandafir surată!
Vai de noi de floricele,
Ce-o mai fi de noi, cumnată?
E maceș lua-l'ar naiba,
Viorelele strigară;
E semn rêu in saduri blânde,
E sêlbătécie 'n țeră.

Surori bune, dumneavóstrá,
 Nu ve temeți suráțele,
 Rugii, noi din firea nóstrá,
 Și noi facem floricele;
 Sunt d'o lege 'n asta țerá
 De Domnul „blagoslovitá;“
 La spor mare ve iavitá.
 Vița mea de din afará.
 Měi maceșe, měi maceșe!
 Měi spíone, měi ploscașe!
 Dá-ne pace și te cará
 Dute dr din țerá,

Esti un proklet mărácine
 Nu ne-aduci tu vreun bine
 Pirul ala e rea piazá
 Unde-apucá de'npuiazá
 Bágá nasul, sfredelesce,
 Sapá locul găuresce.
 Dá-ne pace și te cará,
 Dute dr . . . din țerá.
 Intr'acestea étá vine
 Grădinariul se așede
 Binișor pe mărácine,
 Și 'ntre flori se-l incuibeze.

Florile se rógá se nu sádescá grădinariul pe maceș in grădiná,
 că face mare primejdie florilor. Grădinariul cértá pe flori, ci ele nu
 incetézá a protesta, dar in fine grădinariul se apucá de lucru ame-
 nințénd pe flori; când étá se rėdicá un vėnt cu vėrtej, care apucá
 maceșul și-l duce cu sine rumpėndu-l in bucáțele; apoi:

Și 'n grădiná-i pace bună
 Grădinarii flori aduná;
 Unul sudá și lucrézá
 Altul cāmpul îl smălțézá,
 Unul sapá și plivesce
 Altul rodul insutesce.
 Grădinare, grădinare,
 Veți de pir a te feri,

Că-ți face munca prea mare;
 Fugi de of cât vei trăi.
 Florilor fiți ér cu minte,
 Flori nevinovate fiți.
 Nu prea cereți la cuvinte
 Că nu se sciu spune tóte
 Că nu 'n tóte nimeriți.

(*Eliade R.*)

9. Anecdota

e ó narațiune poeticá, ce ne presėntá fapte caracteristice
 din vița persónelor insemnate a claselor sociale, sau
 a națiunilor, intr'un mod satiric, umoristic, naiv, ori
 și serios.

Exemplu :

Țiganul la mal.

Un țigan mergea odatá c'o slăniná pe spinare
 Și voia se trec'o punte nóptea peste-o apă mare.

Dar afară vijelie de tuna și fulgera
 Și țiganul de beție cam tehiu de cap era;
 Incepu pe punte-a merge, ca se trecă, și păsa,
 Inse puntea ca s'o vadă ne'ncetat se tot ruga,
 Ca se fulgere odată și in gândul seu mereu
 Cami acésta rugăciune o făcea lui Dumnezeu :

„Haide, Dómnne, dă lumină

„Că-ți voi da și eu slănină . . .“

Tot așa dîcînd intr'una, mai la mal a fost ajuns
 Și veđindu-l plin de fală, dat-a astfel de respuns :

„De-acum Dómnne cum îi vrea

Lumina-vei tu ori ba,

Eu slănină n'am de dat,

Că dór nu-mi e de furat !“

S'apoi iute se pășescă de pe punte s'a grăbit.

Dar alătura cu puntea tocma 'n balt'a nimerit.

„Valeu mamă, c'am pățit'o! uite, Dómnne, m'ai scăldat,

„Căci te potriviși indata la o vorbă de om beat.“

(Th. Speranță.)

II. Poesieă lirică.

Lirica și-a luat numele de la liră, un instrument musical, cu care-și acompaniau Grecii cantările lor.

Sub poesie lirică înțelegem prezentarea lumii interne, a simțemintelor și pasiunilor omenesci prin limbă poetică. Lirica are caracter subiectiv, precând epica e obiectivă, de unde putem dîce, că lirica e poesia simțiului, epica a imaginățiunei.

De óre-ce simțemintele sunt varie după mod și intensitate : și productele liricei se specifică in diferite forme. In genere se imparte poesia lirică in trei speție :

1. Lirica simțemîntului, care esprimă ne-mediat dispusăciunea poetului;

2. Lirica intuițiunii, care motivează manifestarea simțământului prin obiecte esterne, ce umplu pe poet sau de admirăciune, sau de durere;

3. Lirica didactică (a cugetării) când poetul prin espresiunea cugetelor și a simțământelor vrea se instrueze.

1. Lirica simțământului.

Forma principală a lirice sentimentale e doina (verșul, cântecul) care, ca vie espresiune de iubire, de durere, de dor a sufletului, se compune in ritm, rim și strofe cântabile, dar intr'o limbă simplă și puțin ornată.

Doina sau verșul exprimă simțăminte, ce se nasc in sufletul nostru din imprejurări naturali și soțiale. După cuprins se impart in versuri de păstori, de vânători, de cavaleri, de cărauși ș. a., apoi de séră, de diminéță; de vară, de primăvară, de tómnă, ș. a.; naționali, patriotice, de bătălie ș. a. Poesia poporală e fórte avută de versuri sau doine de acestea. In colecțiunea de poesii poporale a lui Alexandri și a altor poeți și in foi românesci sunt multe doine.

Ci avem și poesii lirice compuse de poeți anumiți, aceste poesii decât le-a succes a atinge córdele simțământului general de bucurie, sau de intristare, s'a propagat și se păstrează in popor timp indelungat. In colecțiunea de poesii cântabile, numită „Dorul“ se vede, cari sunt poeții și posesiile mai popularisate la Români.

La anticii Greci a cântat: Alkaius bătălia, Sappho și Anakreon vinul și dragostea; la Romani a fost: Catullus și Horățius; la Francesi: Beranger; la Germâni:

Goethe ș. a.; la Unguri: Kölcsey, Vörösmarti, Petőfy; la Anglesi: Burns, Moor; la noi Alexandri, Bolintinean, Mureșan, Carlóva, Sion ș. a.

2. Lirica intuițiunei.

La acest gen liric numerăm: oda, imnul, ditirambul și elegia.

a) Oda se distinge de doină prin insufletire mai intensivă, prin serioșitate și prin limbă mai ornată. Fiind poetul foarte pătuns de sublimitatea obiectului seu, se cufundă deplin in intuițiunea lui și-l preamăresce. Oda e punctul de culminațiune in poesia lirică, de aceea se servește de cele mai îndrășnețe figuri și de cele mai espressive forme de limbă. Une-ori se presântă fără rim.

b) Imnul e odă de cuprins religios.

c) Ditiramb se chiamă oda, care esprime bucurie entusiastică in onórea vinului, care la Greci avé de patron pe Dithyrambus sau Gambrinus.

Ode a cõpus la Greci: Pindar (armele), la Romani Horat; la Germâni: Klopstock, Goethe, Platten; la Italieni: Petrarca; la Francesi: Raçine, Lamartin; la Unguri: Berzsenyi, Kazinczy, Vörösmarty; la noi: Alexandri, Bolintinean, Lăpédat ș. a. — Exemple:

La poeții români.

Precum in vară dulci păserele

Sosesc voios

Și pe un arbor cuprins de ele

Cântă frumos;

Veniți aice cu-a vóstre lire

Voi ce aveți

Pe frunte raçe de nemurire,

O! juni poeți!

Voi care'n focul ce ve strebate

Visați cu dor

Glorii plăcere și libertate

Și dulce-amor!

Veniți aduceți o inchinare

De nobili fii,

Celor ce țerii au dat salvare

In vijelii

Cântați trecutul ce se mândrește
De-ai sei eroi
Ș'a cărui rață se respândesce
Lin peste noi.

Cântați Unirea, fala străbună
Cu glas sonor,
Căci poesia adânc răsună
Între popor!

Cântați căci lumea trece, dispăre,
Visele per,
Însă-a juniei dalbă cântare
Sböră la cer,

Ș'acolo merge de se unesce
Cu sfântul cor
Ce în lumină cântă
Pe Creator . . .

Când mâna morții rece s'apasă
Pe-al vieții fir,
Dulce-i cântarea ce'n inimi lasă
Un suvenir.

(Alexandri.)

Armatei Române.

1. Bravi copii ai României, veseli ați plecat,
Ați plecat cu stégul țerii mândru și curat,
Și v'ați dus preste hotare, pentr'un scump odor,
Pentru țerii ne-atârnare, pentr'al ei onor,
Și tovarăș bun avut'ați dorul viu din sin:
Ca se duceți lumii vestea, némului român,
Ér al țerii glas ve dîse: „Mergeți dragi copii,
„Și ve 'ntórceți cum ve duceți, mândri, mulți și vii!“
2. Bravi copii ai României, bine v'ați bătut,
V'ați bătut sub stégul țerii . . . sfântul vostru scut
Ș'ați invins, că la isbândă bunul Dumneđeu .
A deprins al țerii paloș și pe Domnul său.
V'ați bătut precum strămoșii se băteau ca lei,
V'ați bătut ca Făți-frumoșii din povești cu smei,
V'ați bătut precum în lume nimeni s'a bătut,
Ș'a se bate cum Românul singur e făcut.
3. Bravi copii ai României, mândri v'ați întors,
V'ați întors cu stégul țerii rupt . . , dar tot frumos ;
Mai frumos de cum fusese, căci de vulturi dus,
Stéua mândr'a dujmaniei sub el a apus.
Ș'ați adus ne-atârnarea țerii dragi copii,
Și virtutea ostășescă, și trofee mii.

Șera mândră ve salută . . . Dorui s'a 'mplinit :
Bravi copii ai României, bine ați venit.

(Scip. J. Bădescu).

Imn religios.

Etern, Atotputernic, o ! Creator sublim,
Tu ce dai lumii viață și omului cuvânt,
In tine crede, speră întréga Românie . . .
Glorie ție 'n ceriuri, glorie pe pământ !

Sub ochii tei in lume lungi valuri de-omenire
Pe marea vecinicii dispar ca nori in vânt,
Și 'n clipa lor de viață trecând strigă 'n uimire :
Glorie ție 'n ceriuri, glorie pe pământ !

Tu din seménța mică înalți stejariul mare,
Tu junelor poporă dai un măreț avânt,
Tu 'n inimile noastre ai sacre, vii altare,
Glorie ție 'n ceriuri, glorie pe pământ !

In tine-i viitoriul, trecutul și prezentul !
Tu duci la nemurire prin tainicul mormânt
Și numele-ți cu stele lumine firmamentul,
Glorie ție 'n ceriuri, glorie pe pământ !

Etern, Atotputernic, o ! Creator sublim,
Tu ce dai lumii viață și omului cuvânt,
Fă 'n lume se străluce iubita Românie . . .
Glorie 'n ceriuri, glorie pe pământ ! (Alexandri.)

La păhar.

1. Te binecuvânt păhar,
Se dobândesci acest dar ;
Cu tine ce-oiu inchina,
Tóte a le 'ntimpina.
2. Sevêrșirea voiu deplin,
De acum la câte 'nchin :
Toți s'avem prea buni, mulți ani !
Vin, amor, prietini, bani

3. Țr tu tot se te 'ntăresci
Și darul se-ți inmulțesci,
In veci umplut de nectar,
Sânt, nemuritor păhar.
4. Se faci fericiți pe toți
Pe noi și pe strănepoți,
Lângă tine adunați
Toți se ne cunoșcem frați!
5. Și când n'om fi sinceri toți,
Tu din tine glas se scoți,
Se strigi: „deplin fericiți
„Că sunt numai cei uniți!“ (J. Văcărescu.)

d) Elegia e expresiunea dispozițiunei doioșe, ce ne cuprinde, când in intuițiune ne reprezentăm un bine, ce ne lipsește in realitate.

Limba elegiei e simplă și neartificioasă, ritmul mai liniscit, ca in alte poesii lirice. — La noi a compus elegii: Bolintinean, Popfii și alții.

Tot aci putem numera așa numitele „boceturi“, sau elegii populare, cu colecțiunea cărora se ocupă de presente T. Burada.

Exemple :

Surorii mele.

In ce loc, unde se duc
Florile ce se usuc?
Unde sbor, in care raiu
Fluturii de pe plaiu?
In ce culme, unde merg
Lacrimile ce se sterg,
Visurile ângeresci
Dorurile sufletesci?

In acel loc fericit,
Plin de tot ce-i mai iubit,
Dusu-te-ai, o! blândă stea,
Dulce sorióra mea!
Ș'ai luat in sborul teu
Dorul sufletului meu!
(Alexandri.)

Bocet.

Câte flori sunt pe pământ
Tóte merg la jurământ,

Numai flórea sórelui
Șede 'n pórtá raiului,

Face loc sufletului
 Și hodină trupului,
 Șede 'n porța iadului
 Și tot crește și 'nfloresce
 Multe suflete-amăgesce.
 Asară o săptămână
 Mergea mórtea prin grădină
 Cu dragul mamei de mână
 Mândre flori el culegea,

Smocurile le făcea,
 La stele că le punea,
 Alba lună le privea,
 Le-arăta și celui sóre,
 Ca se-l pue in picióre.
 Dar mórtea l'a amăgit,
 De la noi că l'a răpit,
 De pe pământ l'a pornit.

(Convorb. liter.)

- e) Eroida se consideră ca soră a elegiei, numai că aci nu vorbește poetul in numele său, ci o persoană istorică (erou, de unde eroidă) se introduce vorbind, care comunică altei persoane simțimentele sale.

Ovid e inventatoriul eroidei. Francesii au multe eroide, la Germâni a scris: Wieland, Kosegarten; la Unguri: Vörösmarty; la Români mi se pare a fi aflat eroide la Bolintinean: „mirésa mormântului“ și „clavecinul.“

3. Lirica didactică.

Lirica didactică cuprinde satira și parodia.

- a) Satira e o poemă instructivă, ce desapróbă și pedepsește erorile și absurditățile societății presente, descriindu-le in mod comic, ironic și hiperbolic. Satira e sau șeriósă, sau gluméță. Seriósă e, când se îndréptă in contra vițiurilor morali; când inse tractéză despre rătăcirii și obiceiuri ridicule, pé acestea le combate cu arma ironiei și le deride.

Satira trebuie se-și indrepte acul seu mai ântâiu in contra obiectului ridicul, ori eronat.

Satira indreptată cătră persoane se numesce paschil.

Scoborându-se satira in sfera inferióră a vieții, nu trebuie se ignoreze părerile mai inalte, de órece tocmai prin contrast se arétă idealul adevărului, dreptului și al moralului.

Poezii satirice la Romani a fost Juvenal și Persius, apoi Horat, cei de ântâiu serioși, cel din urmă glumeț; la Germâni: Brant, Murner, Fischart, Liskow; la Unguri: Petófy, Arany János; la noi: Bolintinean (Nemesis), Fundescu, Dăscălescu, Tăut, Sion.

Exemplu:

Satiră.

Veđi Domnul cela ce lucș, ce fală,
Ce aer mândru victorios!
Vedeți cu birjea cum dă năvală
Dați iute 'n laturi cei de pe jos!

Print o fi óre, bancher se fie?!
Aș! fugi de-acolo, nu mai visa;
Tot de pe dînsu-i pe detorie,
Acasă n'are nici ce mânca!

Veđi dómna ceea, care hulesce
Tot ce-i din țeră, ce-i românesc:
Vorbesce numai in franțozesce
Jură 'n teatru talienesc?

O fi străină, o fi contesă.
Aș! fugi de-acolo, nu mai visa;
E fata unei spělătorese
A stors la rufe la mahala.

Veđi cel ce strigă in gura mare
Că-i om de cinste, că-i patriot
Că pentr'a țerii regenerare
Iși va da stare, va face tot.

Mai scii minune? póte se fie!
Aș, fugi de-acolo, nu mai visa;
Cine odată cu mișelie
Și-a vëndut țera, o va trada.
(M. Millo.)

- b) Parodia (cântare laterală, sau odă paralelă) e o poesie satirică, ce imiteză forma, metrul și încâtva și vorbele unei poesii serioșe, inșe tracteză alt obiect in mod ironic. Are de scop ca și satira se derize erorile și moravurile perverse.

Asemenea parodiei e travestia, care inșe deride obiectul unei poesii serioșe. La Germâni e cunoscută travestia lui Blumauer despre Enea; la noi s'a incercat Nițu Dăscălescu (Pop Reteganul?) a travesta Eneida. Parodii avem de la Grozescu, ș. a.

Exemplu:

Țuica românească.

1.

Mult e dulce și gustosă
 Țuica ce o bem,
 Altă țuică drăgăstosă
 Ca ea nu avem;
 Saltă inima 'n plăcere,
 Décă o privim
 Și pe buze-aduce miere,
 Când o inghițim.
 Românașul o iubesc
 Ca sufletul seu;
 Beți dar țuică românească
 Pentru Dumnezeu!

2.

Mesele sunt mai bogate,
 Pare că-s nebun,
 Când le veđ că-s încărcate
 Cu rachiu de-al bun.
 Pentru țuica românească
 Sufletul mi-aș da;
 Țr pe cafea cea nemțescă
 Țeu nici-o para.
 Ce-i străin nu se lipesc
 De stomacul meu,
 Beți dar țuică voinicesce
 Pentru Dumnezeu.

3.

De ce țuica strămoșescă
 Noi se nu o bem?
 Au voim se se stêrpescă
 Țst nărav ce-avem?
 Vin și țuică vorbe sînte
 La strămoși era,
 Ei ar plânge in morminte,
 Décă ne-am lăsa . . .

Limba română.

1.

Mult e dulce și frumoasă
 Limba ce vorbim,
 Altă limb' armoniosă
 Ca ea nu găsim!
 Saltă inima 'n plăcere,
 Când o ascultăm
 Și pe buze-aduce miere,
 Când o cuvântăm.
 Românașul o iubesc
 Ca sufletul seu:
 Vorbiți, scrieți românesce
 Pentru Dumnezeu!

2.

Glumele sunt mai bogate,
 Au ton mai firesc,
 Rumânesce cuvântate
 Așa se trăesc!
 Pe o glumă românească
 Sufletul mi-aș da;
 Țr pe una franțuzescă
 Țeu nici-o para.
 Ce-i străin, nu se lipesc
 De sufletul meu . . .
 Glumiți dar și românesce
 Pentru Dumnezeu.

3.

De ce limba strămoșescă
 Țre s'o uităm?
 Au voim se se roșescă
 Țțerina ce călcăm?
 „Limbă“, „țteră“ vorbe sînte
 La străbuni era,
 Ei ar plânge in morminte,
 Când ne-ar asculta;

Alor geniu ne șoptește
 Din mormânt mereu:
 O beți țuică voinicește
 Pentru Dumnezeu!

(Grozescu.)

Alor geniu ne șoptește
 Din mormânt mereu:
 Vorbiți! scrieți românește
 Pentru Dumnezeu!

(G. Sion.)

Alte forme poetice.

Afară de formele poetice specificate pân' aci, mai avem unele, cari nu atât după cuprins, cât mai mult după forma esterióră (numărul versurilor, rim, strofe etc.) au căpătat numiri deosebite la Italiani, Francesi și Orientali, de la cari s'a transplântat și in poesia altor națiuni. Acestea forme sunt: sonet, ritornel, canzonă, glosă, sextină, madrigal, triolet, rondou, gazel, tenzonă.

1. Sonetul

e o poezie lirică ori didactică (inventată de Petrarca), care constă din 4 strofe iambice, dintre cari cele dintâu două sunt de câte 4 versuri, ér cele din urmă două de câte 3 versuri. Rimul urmăză după plac, dar mai usitată e succesiunea: abba, abba, ccd, eed. Exemple se află risipite la Alexandri, Văcărescu, Fundescu și alții.

Exemplu :

Sonet.

(La presa liberă).

Când Prometeu lumina Olimpului răpesc
 Ca s'o împărtășescă la némul omenesc,
 Toți Deii se revóltă, Olimpu-l pedepsece,
 Vulturii-i rod plómânii, pigmeii il uresc!

Și astăzi se mai află pigmei ce doresc încă
 Lumina și dreptatea s'o ție pentru ei;
 Dar ale lor dorință se spulberă d'o stâncă,
 De presa liberă, d'apărătorii sei

Nainte dară presă pe calea-ți insemnată,
Lumina și dreptatea poporului arată,
Propagă adevărul și liberul cuvânt.

Sécurea unui gîde in mână-i șovăește
Cabala, calomnia pe buze se oprește;
Căci din a ta schintee s'aprinde un foc sânt.

(Fundescu.)

2. Ritornelul

constă din strofe de câte trei versuri (terține), ce riméză între sine tustrele, sau primul cu terțul. Ritornelul e de origine din Italia și se improvisează fórte des, cu deosebire in Roma. De comun se încep cu numele unei flori, ca la noi doinele populare, cu „frunță verde“.

Exemplu :

Ritornel.

Mi-erai ca sântul sóre,	a	
Cându-mi jurai amóre,	a	
Mai scumpă 'ncântátóre!	a	
Dar nu avuși credință	b	
Și eu m'am înșelat ;	c	
Și ađi sufer in caință!	b	
Se scii de m'astrucară	d	
Iți-las că suvenir	e	
Caința mea amară.	d	(S. P. Dessean.)

3. Trioletul

e asemenea poesie cu strofe de câte trei versuri, dintre cari versul prim se repeșce la mijlocul poesiei odată singur și la fine se repeșce versul prim cu al doilea. Trioletul constă din 8—12 versuri ; d. e.

Triolet.

Mi-ai fost ca un sóre	a
Cându-mi jurași amor ;	b
Mai svavă 'ncântátóre	a

A vieții mele flóre	a	
Mi-era asta amóre	a	
Parfum încântător	b	
Dar tóte-s trecátóre:	a.	
Amor, flóre, sóre	a	
Apune tot și móre,	a	
Trecu și-al têu amor!	b	(S. P. Dessean.)

4. Rondoul

sémănă cu trioletul intru aceea, că in fiecare strofă a rondoului se află un triolet, va-se-șică, se repetesce versul prim al fiecărei strofe încă odată tot in strofa aceea.

Unii șic, că rondoul constă din 13 versuri, in cari verbele inițiale ale versului prim se repetesc la mijloc și la fine. — Exemplu :

Rondo.

Frumós'au fost aurora vieții mele, ry Cluj	a
Mărăță pe cerime se ivise,	b
A multe fórte multe îmi promise,	b
Ca o nimfă petulantă îmi surise	b
Și-apoi s'ascunse iute printre stele!	a
Aurora vieții mele ce-mi zimbise.	b
Ah! ângerul ce-atâtea îmi promise!?	b
Dar unde óre unde se vârșe!?	b
Cătam mâhnit cu sinul plin de jele!	a
Și étă sórele și răsărise,	b
Aurora vieții mele ce-mi promise.	b
Atâtea de copil mi se abșise	b
Și ochii miei de-amar ardeau in lacrimelme,	a

(S. P. Dessean.)

5. Madrigal (pastorală)

e o poemă scurtă din 5—15 versuri, compuse intr'o limbă ușóră și plăcută, ce esprimă o cugetare ageră, sau un simțemânt delicat, d. e.

Madrigal.

De sub pământ
Un gheocel
De-abea eşise
Tinerel.
Veni o albină,
Gustă din el:

Se scii că natura
Când i-a creat,
Pentru olaltă
I-a destinat.
(după Göthe T. M.)

6. Gazel

e o poezie lirică de origine din Persia. Ea constă din mai multe strofe de câte două versuri, dintre cari strofa primă are rim împărechiat, ér în strofele următoare versul prim n'are rim, al doilea riméză cu cele din strofa primă.

Rückert au introdus gazelul în poezia germână; ér la noi puține exemple se află. — Exemplu:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Gazel.

1. Tómnă frunțele colindă
Sun' un grier subt o grindă.
2. Vântul jalnic bate 'n giamuri
Cu o mână tremurândă;
3. Érá tu la gura sobei
Stai, ca somnul se te prindă.
4. Ce tresari din vis de-odată?
Tu auđi păşind în tindă —
5. E iubitul, care vine
De mijloc se te cuprindă
6. Şi în fața ta frumósă
O se ție o oglindă,
7. Se te veđi pe tine insași
Visátóre, suriđéndă. (M. Eminescu.)

7. Cănzona

e de origine poezie provensalică, desvoltată frumos de Petrarca (1304—74). Ea constă din strofe de câte

13—18 versuri de lungime și de rim diferite. Strofa finală e mai mică și indică scopul canzonei, sau conține cuprinsul pe scurt. — Exemple nu-mi sunt cunoscute.

8. Sestina

constă din 6 strofe de câte șase versuri, căror le succede o strofă de trei versuri. Ritmul e pentametrul iambic fără rim; ci cuvintele finale din strofa primă se repetesc și în strofele următoare după șema: abcdef-fabcde-efabcd-defabc etc. În strofa a șaptea înse se repetesc și la mijloc și la fine de vers vorbele finale din strofa primă. — Exemple de sestine din poezia română nu-mi sunt cunoscute.

9. Glosa

e poezie lirică explicativă, care are de temă o strofă din altă poezie, din ale cărei versuri face strofe, cam de câte 6, 8, 10 versuri, lărgind în modul acesta ideea temei. Sau la începutul, sau la finele fiecărei strofe se repetesc pe rând câte un vers din temă. — Exemple de glose românesci nu-mi sunt cunoscute.

10. Tenzona

e poema lirică, ce descrie o certă de întrecere între două sau mai multe partide de cântăreți. La Germani e renumită: „Lupta cântăreților în Wartburg; noi avem tenzone de la Bolintinean. — Exemple:

La balțat.

În serile de iernă la Mezzova frumoasă,
Păstorii se adună cu toții la un loc.
A tinerimei flóre acolo e voiósă:
Lucrésză, cântă, jócă în casă lângă foc.

Dar până se nu jóce, cântări de dor ei cântă.

Deci étă cum odată balțatul a 'nceput.

Un lăutar jucase, când Lina ce încântă

Prin versu-i drag și dulce se cânte a cerut :

„O cântare de iubire!	Legănat pe aripióre
Tu ce sufletul răpesci	De un foc ceresc răpit
Și îl scalđi in fericire	Sufletul meu se avéntă
Printre visele ceresci!	In al teu locaș ceresc
Ca un fluture ce sbóră	Unde dorul chiar încântă,
Cătră cerul inflorit	Lacrimile chiar răpesc“

Un june se ridică și cere ca se cânte.

Inima-i e un foc

Ce s'aprinsese-atuncea in simțeminte sânte

Și étă cum revérsă cântare in ast loc:

„ “

(Și acum cântă junele, apoi juna (păstorită) și ér junele (păstor)
etc., in fine după-ce a cântat fiecare câte patru piese urméză:)

Dar păstorita curmă cântarea ei cea lină;

Ea simte sinu-i tiner d'amor curat arđend;

La dragul ei privesce și dragálaș suspină.

Feriți-ve de versuri, femei cu chipul blând?

(*Bolintinean*).

III. Poesia dramatică.

Poesia dramatică (dela grecescul: drama = acțiune) ne preséntă acțiuni epice; se deosebesce inse de epică prin aceea, că nu naréză intêmplările ca trecute, ci le compune așa, ca se se pótă produce inaintea ochilor nostri, ca presente in timp și spaț.

Drama e deci produțiunea sau presentarea unei intêmplări prin persóne active si prin conversarea lor.

Drama, ca un intreg artistic se divide in secțiuni, numite acte, de cari de regulă numai până la cinci pot fi (Spaniolii fac și câte șapte acte). Actele se impart in scene, numerul căror nu se determină.

Espunerea acțiunii se tîmplă prin dialog, când vorbesc două, sau mai multe persoane, și prin monolog, când vorbește numai o persoană.

Cuprinsul, sau fabula, unei drame trebuie se aibă trei momente deosebite: început, mijloc și fine, sau:

1. Esposițiune, ce conține introducțiunea în relațiunile și caracterele persoanelor rolante;
2. Complicăciune, ce pregătesce incurcătura acțiunii din colisiunea intereselor și a caracterelor;
3. Catastrofa, sau deslegarea complicăciunii.

Drama trebuie se posedă unitate în acțiune, timp și loc (Aristotele), adică tot ce se tîmplă se se reduce la idea fundamentală, și momentele singuratice se nu se prea depărteze după timp și loc unele de altele.

Dramatica chiamă în serviciul seu și alte arte, precum: declamațiunea, mimica, pictura, jocul cu scop de a face publicului cea mai mare iluziune. Impresiunea artei dramatice e și mai profundă și mai generală, ca a altor genuri poetice; prin urmare scena servind nobilului și adevărului poate deveni o școală activă a culturai morale și estetice.

În dramă ne folosim atât de limba legată, cât și de cea nelegată. Prosa obține de regulă în comedii.

Spețiile dramelor sunt:

1. Tragedia ne prezintă viața ideală în luptă serioasă cu lumea perversă, în care luptă succumbe eroul. Persoana principală, sau eroul tragediei, ni se prezintă ca o persoană distinsă prin capacitate spirituală și prin tărie de caracter moral în luptă cu relațiunile esterne. Perirea fizică a eroului întempe-se sau din propria sa vină, sau din incurcare cu împrejurările esterne, sau

din ambe de-odată: tot-de-una trebuie se învingă idea sublimă, de care e purtată tragedia.

Poetul tragic își ia de regulă pe eroul său din istorie, sau din tradițiune; ci caracterizarea lui se face în mod artistic. Aceste sunt tragediile eroice.

Sunt înse și tragedii așa numite civile, când eroul și fabula sunt luate din viața civilă. Poeti tragedici au fost la Greci: Aischylos, Sophocles, Euripides; la Anglesi: Shakespeare (Șecspir); la Francesi: Corneille, Raçine, V. Hugo; la Germâni: Lessing, Goethe, Schiller; la Unguri: Katona, Kisfaludy K.; noi Români n'avem pân' acum tragedii originale, ci numai traduceri în proză și în poezie.

(Bodnărescu S.: Rienzi, tragedie în 5 acte!?)

2. Comedia are cuprins glumeț și ne prezintă contrastul vieții practice cu lumea ideală; aici se disolvă relațiunile întorse și aberațiunile vieții de toate dillele prin absurdități ridicule în mod comic, glumeț și prin urmare delectător. Sunt mai multe speție de comedii, așa d. e.: a) caracteristica, în care un caracter, sau mai multe, se descriu cu desevirșire; b) piesa de intrigă, care constă în incurcarea variilor interese și relațiuni și în descurcarea grabnică a aceloră; c) Farsă se chiamă acea comedie, în care predominesce comicul trivial și nisuința de a face efect.

În comedii s'a destins la Greci: Aristofanes; la Romani: Plantus, Terentius; la Germani: Lessing, Goethe, Platten, Kotzebue, Kleist; la Unguri: Szigligeti, Csiky Gergely; la noi: Alexandri, C. Negruzzi.

3. Drama (ca speție a poeziei dramatice) zace între tragedie și comedie și prezintă o întâmplare, ce

se incurcă în relațiuni acum mai serioase, acum mai voioase, ba câte-odată ne insufă îngrijire și compatimire, ne duce inse la o catastrofă multămitore, sau și voiósă. Materia dramei pôte fi luată și din istorie, și atunci drama e istorică; pôte inse se se ia din viéta socială, și atunci pórtă deosebite numiri, după cum zugrăvește, sau familia, sau natura, sau relațiuni aventurose (romantice): tablou familiar, pastorală, tablou feeric, sau romantic ș. a. — Poesia antică n'a cultivat speția asta; reprezentantul Anglesilor e: Shakespeare; al Germânilor: Iffland, Lessing, Goethe, Schiller ș. a.; al Francesilor: Molier, V. Hugo; al Ungurilor: Szigligeti, Csiky Gergely; al Românilor: Const. Negruzzi, Alexandri, Bolintinean, Hasdeu, V. Maniu, Bengescu ș. a.

4. Alăturaea cu drama s'a desvoltat: o p e r a (drama musicală), care se predă prin cântare, nu prin conversaie; deci aparține (esențialminte) muziceii, de și textul e al poesiei, sau mai bine: în operă se luptă arta musicală cu cea poetică pentru ântâetate. — Destingem:

- a) Opera tragică, sau seria;
- b) Opera comică, sau buffa, și
- c) Opereta, care are cuprins mai mic.

În literatura poetică română nu mi-s cunoscute opere originale; ce avem sunt traducțiuni dela Germâni, Francesi și Italiani, cari sunt mai bogați de opere. Operete avem dela Alexandri (Craiu nou, Scara mâții, Harță rēdēșul) și de la Millo.

Operetele mai pórtă și alte numiri. Așa numesc Francesii opereta, în care se schimbă conversația cu cântare: Vaudeville = vodvil. Alexandri a scris multe vodviluri; — tot de la Alexandri avem: canționete

comice: Mama Angheluşa, Herşcu bocegiul, Cucóna Chiriţa in vojaj; érá dela M. Millo avem vodviluri: Tuzu cerşitor, Prăpăstiile Bucurescilor, Spoelele Bucurescilor, apoi şi vr'o câteva canţionete ş. a.

La Turnu-Măgurele.

scenă in versuri, de *Vasile Alexandri*.

(Representată in ajutorul ostaşilor răniţi).

Persónele:

Adela, tineră veduvă

Horcea, sergent de dorobanţi

Doctorul.

Teatrul reprezintă o cameră mică şi simplu mobilată. — Uşă in fund, altă uşă in stânga şi o ferăstră in dreapta. — In faţa scenii, mai in dreapta, o masă şi un şcaun de lemn alb.

Scena I.

Adela (sfârşind de scris un ravaş, îl subsemnéază, dicând:)

„Amica ta Adela . . . in Turnu-Măgurele . . .“

Trei pagine ticsite . . . Ce am mai scris in ele?

(cetesce) Scumpa mea Nataliţa . . . ar fi un spectacol curios pentru tine de a me vedé pe mine, o elegantă deprinsă a trăi in salóne lucsóse, locuind acum intr'o odăiţa gólá şi purtând costumul ambulantei . . . Cu tóttă acésta schimbare inse, nu poţi crede, iubita mea, cât sunt de mulţămítă! . . . Eu, o tineră veduvă, incunjurată de adoratorii patentăţi din Bucuresci şi din Iaşi, şi espusă a auđi in tótte ǎilele aceleaşi declaraţii monotóne de amor, me simt astăđi mai démná de posiţia mea inaltă in societatea română sub nobila haină de soră de caritate. In capitalele nóstre eram asurđită de falsele suspine ale comediei lumesci; aice sunt uimită de adeveratele suspine ale suferinţei, şi precât acolo inima mea era nesimţitóre, pe atât aice ea bate şi cresce insufleţită de un nobil devotamént. . . Am sub veghierea mea un june căpitan rănit, fórte interesant . . . La asediul Plevnei, sermanul a primit un glonţ in braţiul drept şi mult ne e témă, că va fi nevoie de o amputare . . . Ferescă-l Dumnezeu de o așa nenorocire! Sergentul lui, un vítéz đin al 13-lea regiment de Dorobanţi, bun, simplu, cam original şi cu numele de

Horcea, plânge ca un copil, când se gândește, că se rămâne căpitanul lui ciunt . . . Eu însă-mi me înfior la această idee, căci încep a avea pentru scumpul meu rănit o afecțiune de soră Te ved înse zimbând și clătînând din cap, dar te poftesc se nu fii nebună și se-ți inchipuiesci romanuri . . etc. . . etc.

(Ușa din fund se deschide . . . Adela strânge scrisoarea, o pune sub plic și scrie adresa pe ea).

A! se deschide ușa . . . sergentul Horcea vine . . .

Se pun în plic scrisoarea . . acum, adresa . . bine!

Scena II.

Adela, Horcea (intră prin fund, se oprește lângă ușă, face salutul militar și tușește.)

Horcea: Hmm!

Adela: (Se scolă și se întoarce către Horcea)

Horcea: Doresc sănătate.

Adela: Ce face căpitanul?

Horcea: Te 'ntrebă duduțușă ș'oftază greu sermanul.

Adela: Se simte (mai) rău astăzi?

Horcea: (tace și-și mușcă musteța).

Adela: (ingrijită) Răspunde . . .

Horcea: Așa-mi pare.

Adela: Cum?

Horcea: Apoi cum s'ar dice, îl arde-un pojar mare . .

Adela: La rană?

Horcea: Și sub costă, coala, la inimioară . . .
Sau . . . inima tinjese când n'are sorioară,
Și deu . . se nu te superi . . dar eu încep a crede,
Că mult mai rău e bolnav când bietul nu te vede . .

Adela: Crești?

Horcea: Cred . . ades me'ntrebă pe mine'n aiurire
De esti ca în poveste, o zină de iubire . . .
Un . . heruvim, un . . ânger . . mai știu eu câte-mi spune? . .
Ești ânger duduțușă?

Adela: (zimbând) Nu cred.

Horcea: Mare minune!

Apoi de ce înșiră tot astfel de cuvinte?

Adela: El . . are ferbințelă și-i . . amețit de minte.

Horcea: Óre?... așa se fie?... Eu unul dam cu gândul,
Că póte, fiind tiner, și lui i-a venit rëndul
Se cađă 'n slăbiciunea de fire omenescă.
Se.. cum fac toți flacăii din lume... se iubescă.

Adela: (răpide) Pe cine?

Horcea: (in parte) Măi, că iute au întrebat pe cine!
(tare) Pe cine, el o scie; eu sciu că nu pe mine.

Adela: (cade pe gânduri)

Horcea: (in parte, privind-o) Na! c'au căđut pe gânduri acum și
puiculița...

Cu miere, cum se vede, îi atinsei gurița.

Adela: Ean spune-mi; fost'au astăđi chirurgu 'n ambulanță?

Horcea: (posomorit) Au fost

Adela: Au veđut rana? ... și are el speranță,
Că ea se va inchide prin simplă vindecare?
Și n'ar fi trebuință de-o crudă operare?

Horcea: Chirurgical cam pe gânduri eșit'au asđadată;
Căci i-au părut lui rana mult mai inflăcărată.
L'am întrebat / ce credeți niversi Nu mi-au răspuns nimică,
Dar clătina din capu-i ... și đeu mi-e tare frică,

(Induiosindu-se) Sermanul căpitanul, un bujorel in flóre
S'ajungă ciunt, drăguțul! ... de-a sci, se sci că móre!

Adela: (in parte) Se mórá ... o, Dómne sfinte!

Horcea: A bate-i-ar se-i bată

Chirurgi, ei nu sciu altă de cât se tae 'ndată
Și brațe și picioare cu-o armă ascuțită ...
Dór brațul nu e créngă, și omul nu-i răchită ...
Eu îl cunosc, ducă, pe căpitan ... mai bine
S'ar împăca cu mórtea, decât cu-asa rușine.

Adela: Dar, dec'ar fi nevoie numai de cât ... Ce-ai face
In locul lui chiar însuși?

Horcea: Eu? đeu, mai bine-mi place
Se merg pe ceea lume intreg, cu cap, cu tóte,
Decât o vieță lungă se fiu un trunchiu cu cióte.

Adela: O sciu; așa-i Românul, nepăsător de vieță;
Dar lâng'amărăciune mai este și dulcetéa.
Dar decă-i crud de-a perde-un braț, acea durere
Nu póte se găsescă pe lume-o mângăere?

Rănitul nostru-i june; din pragul tinereții,
 El pôte se privéscă la bunurile vieții:
 Plăceri, considerare, familie, iubire . . .
 La tôte are dreptul vitézul se aspire.

Horcea: O fi, inse stejarul amar se oțeresce,
 Când apriga secure de crengi îl despărtesce,
 Și crede-me, duduică, Românu e de milă,
 Când n'are cu ce stringe la sinu-i o copilă.
 Atunci nu-i mai remâne decât se se sfirșéscă,
 Sau . . . alte două brațe pe lume se găsească . . .
 Hei! când ai vrea, duduică, se-ți faci cu el pomană . . .

Adela: Eu? cum?

Horcea: Esti bună, bună de pus chiar pe rană,
 Ai două brațe . . . dă-le in dar lui căpitanul,
 Și astfel, numai astfel, i-ai indulci aleanu . . .
 Le dai? Auđ? .. Duduică, ascultu-me pe mine:
 In locul dumitale le-aș da eu ca mai bine.

Adela: Dar cum vrei cu-a mea milă se-i cad eu lui năpaste?

Horcea: Năpaste! Dee-mi Domnul și mie tot de aste!
 Auđi? năpaste — o flóre frumos imbobocită . . .
 Dar unde se mai află mai veselă ursită?
 Năpaste! (o privesce cu admirare) căpitanul și eu, am fi in stare
 De brațele-amendoué se cerem o scurtare,
 De-am sci, că ne ascéptă o astfel de resplată.

Adela: Dar bine, Horce dragă, gândesce inc'odată
 Cuvine-se chiar insă-mi se cerc de a-i propune?

Horcea: Ba nu, feréscă sfântul! . . . Eu, de 'nvoesci i-oiu spune.
 Că déc'a perde brațul și n'a vrea ca se móră,
 I-a da brațele sale in schimb o zinișóră.

Adela: Ș'a primi?

Horcea: N'ai grijă . . . hait, cu nepusă masă,
 Ba ș'a juca drăgaica, rănit cum e, prin casă.
 Ce vrei? Așa-i Românu, când strechea-l lovesce;
 Când inima dă mugur și muguru 'nfloresce.

Adela: (riđend) Glumeț esti.

Horcea: Glumeț, inse .. cum găsești gluma?

Adela:

Bună.

Dar . . . ean se schimbăm vorba.

Horcea: S'o dăm pe-o altă strună?

(in parte) Se vede c'am sclintit'o cu-a mea avocăție.
De! nu m'a făcut mama mehenchiu in limbuță.
Pecat!

Adela: Sciți că 'mpreună ați fost răniți odată;
Ér cum, și când, și unde nu mi-ai spus încă . . .

Horcea: Éta

Cum s'a 'ntêmplat, dducă; Trecuse-o septemână
Decând eram in hartă cu lista cea păgână,
Alătore cu Plevna, in față cu-o ređută,
Ce 'ntocmai ca ariciul, ghem tótă prefăcută,
Părea că e pustie și ne poftea aprópe,
In șanțurile-i dese de vii se ne ingrópe.

Noi tot ținiam privirea dór om zări dușmanul
Și tot trăgeam la tunuri dór i-om strica zedanul;

Dar după parapete ascuns, el cu urgie,
Pecând noi dam in bobot, trăgea in carne vie

Era ér mai cu samă, era 'ntr'o pădurice

Și séménă cu bombe, scurtându-ne de ڃile,

Cum séménă Români cu grâu la Sân-Vasile.

O nópte, căpitanul vr'o ڃece inși ne chiamă

Și ڃice: Měi, de mórte ve este, sau nu, témă?

— Nu, Domnule, respundem. — Nu? — Nici decum. —

Prea bine;

Eu merg la baterie s'o iéu . . . Veniți cu mine?

— Venim! cu toți răcnit'am și ne-am pornit pe dată,

Ne-am furișat prin umbră ca vulpea cea șirată,

Și când se dea foc Turci la tun, pe ne-așteptate

Ei se trezesc cu spaima și cu Români 'n spate.

Pe loc și dăm năvală în ei, mânca-i-ar corbii.

Ce gróznică trântélă! ce răcnete de ură!

Ce lovituri cu stratul! ce mușcături cu gura!

Pân' ce din Turci, hapsinii, nu au remas nici unul,

Pân' ce le-am stricat cuibul, pân' ce le-am luat tunul!

Pe tun pusese mâna el însuși, căpitanul,

Luptând cum luptă ursul cu bădea Nésdrăvanul;

Ér când in faptul ڃilei ne-am cercetat dobânda,

Cu-o rană fiecare își măsura isbânda.
 La braț Căpitanășul avea o 'mpușcătură
 Și eu colea pe frunte, acésta lovitură;
 Dar fie! eram mândri ca leul paraleul!
 Când am adus in lagăr cel tun . . . ce-i dăc trofeul!

Adela: (entusiată) A bravo, bravo, bravo! Români de vitejie.
 (uimindu-se) Ah, inima mea crește in veselă mândrie . . .

Și simt . . și simt . . (plânge)

Horcea: Duducă . . ce plângi? . . Da nu mai plânge
 (in parte) Când vęd plâns de femei un nod colea me stringe.
 (uimit) Tot plângi? . .

Adela: Nu e nimica, și nu băga de sémă
 (dându-i batista ei) Voinice dela mine primește astă năframă.

Și-mi spune, cine astfel te-a crestat in frunte?

Horcea: Un Turc urit și negru, nalt țépăn cât un munte.
 Vroia se-mi tae capul lovind cu eartaganul . . .

Adela: Și cum scăpași?

Horcea: Veđut'ai cum crapă 'n cinci bostanul

Când îl isbesci de-o piatră? . . Așa i-au crepat capul,

Când l'am pocnit cu stratul in tityă pe arapul,

S'au dus pe ceea lume, in raiu se facă jafuri

Prin munți de baclavele și dealuri de pilafuri . .

Dar ce stau eu la vorbă și dârđiiu ca o babă?

La doftorul cel mare alerg cât mai in grabă,

Se vie-aice însuși, pe căpitan se-l veđă,

Căci cel chirurg in vorbă nu are de loc nadă.

Adela: Alérgă . . și la postă se dai astă scrisóre,
 Te rog.

Horcea: Prea bine, adă; me duc intr'o 'ntinsóre. (se oprește
 in ușa din stinga)

Duducă . . (arată spre ușa din fund) El te-ascéptă . . fă ađi o
 faptă bună.

Și cel de sus pe frunte ți-a pune o cunună. (Ese prin stinga).

Scena III.

Adela

Ce ómeni! Ce natură frumoasă și bogată!

Ce inimă vitéză și simplă și curată

Se bate 'n aste sinuri, când e nevoie 'n țără!
 O nu, nu, România nu pôte 'n rău se piară,
 Cât are pentru pază o verde sementie
 Cu suflet așa mare, cu minte-atât de vie!
 Nu! inzedar pe față-i invidia străină
 Cercat'au s'o mânjescă cu bale și cu tină;
 Infami clevetitorii, vrăsmași ai României
 Sunt inferați de-acuma cu ferul infamiei,
 Căci le-au respuns Românul cu-a sa desprețuire
 Prin fapte gloriose, ce merg la nemuire!..
 Aice, lângă mine un tinër erou zace
 In ghiarele durerii .. sermanul .. dar ce face? (deschide
 puțin ușa din fund)
 Dórme! .. cât e de palid! .. Ce tainică tristeță
 Pe fruntea lui e 'ntinsă! .. Ce aer de nobleță,
 Ce aer de mărire câștigă o ființă
 Cădută pentru țără in crudă suferință! ...
 Ah! .. trista lui privire adûnc me 'ndoioșeză ...
 Ce aud? U. C. suspină! .. U. pôte să elbăcum viséză
 La mine .. me iubesc! .. și eu .. ôre 'n iubire
 Putut'au se se schimbe a mea compătîmire? (cade pe gânduri).

Scena IV.

Adela, Horcea (intră tulburat)

Horcea: Duducă, duducuță ...

Adela: Ce este?

Horcea: Nu e bine,

Am intâlnit chirurgul .. (oțerindu-se) Vai simt fiori prin vine.

Adela: Chirurgul?

Horcea: Dar, chirurgul, casapul, ciocârțașul,
 Mi-au spus, că amputéză chiar astăzi pătimașul,
 Că-i témă de cangrenă.

Adela: (speriată) Cangrenă! Vai de mine!

Cangrena-i mórte!

Horcea: (perdut) Mórte!.. se móră!.. Cine? Cine?

Eu?.. étă-me.. sunt gata.. dar el? O Dómne sfinte!

Ce fac eu făr de dînsul?.. Ce spun l'al seu părinte?..

Adela: Dar ce se facem, frate?

Horcea: Ascultă.. Ești creștină..

De nu vrei s'ai muștrare c'ai fost cumva de vină,
Alérgă lângă dinsul și-i spune ce-i sci spune,
Ca se-l indupleci sôrtei amare-a se supune.
Vorbesce-i românesce, grăesce-i franțuzesce,
Cum ți-a veni mai bine, dar mi-l adiminesce
Rugându-l și ȃicându-i, că l'ei iubi mai tare,
De-a vrea ca se asculte pe doftorul cel mare.

Adela: Dar.. Horcea..

Horcea: Duducuța.. lumină.. flórea..

Mergi scapă-l de mórte și me dau rob..

Adela: Ei!.. fie (intră in fund).

Scena V.

Horcea, (cătând prin ușa din fund)

Ét'o!.. puicuța.. merge.. când pasă, când s'oprește...
S'apropie de patu-i.. El s'a trezit, zimbesce,
A și uitat durerea.. O! farmec de muiere!
Femeia-i, ci-că flóre de leac pentru durere..
Ce spun ei óre? (ascultă) N'aud.. de-ăprópe se șoptesce..
Ea pare că il rógă.. dar el se 'mpotrivesce...
Ea plânge! Na! chirurgul de-acum póte se vie..
In lacrimi de femee chiar ferul se mladie...
Vitézul, leul, zmeul e 'nvins de-o papușică...
El îi sărută mâna.. Ce mână mititică!...
Și écă!.. Ce-mi vėd ochii.. și ea.. ea il sărută
Pe frunte?.. Hait, acuma logodna-i și făcută.
Dar.. étă și chirurgul!.. pei drace!.. El sosesc
Ca norul pe sóre, când cerul strălucesc.

Scena VI.

Horcea, Adela (intră tulburată)

Adela: Ah! Horce, mergi degrabă.. Te chiamă, el te chiamă..
Chirurgul este gata.. Eu nu pot sta mi-e témă.

Horcea: Dar bietul căpitanul primesce se-l...

Adela: Primesce.

Horcea: Me duc.. ah! duducuța, mult el te mai iubesc! (Ese)

Scena VII.

Adela (cade pe scaun)

O! Dómnne!.. ce durere, ce grózá pentru dinsul!
 Se simtá feresteul táind un os intr'insul!..
 Fiori imi trec prin creeri.. mi-e inima de ghiață..
 Ah!.. ce s'aude!.. aș da chiar a mea viéță
 Ca se-l scutesc, sermanul, de chinuri.. ah! ér geme?..
 (ascultá)

Ba nu me 'nșală spaima.. El rabdă.. nu sě teme.
 Cum aș voi se intru.. (s'apropie incet de ușă) sě-i șterg ușor
 pe frunte

Sudórea inghețată a suferinței crunte,
 Sě-i țin pe brațe capul, s'ațint a mea privire
 In ochii lui, iubitul, cu tótă-a mea iubire.
 Dar nu pot.... n'am curajul.... d'abia stau pe picióre.
 (vine șovăind de se razimă pe masă)

Scena VIII.

Adela, Doctorul (intră prin stinga)

Adela: O! Domnul doctor
Doctorul: (inchinându-se) Dómnă, sergentul dinióre
 Mi-a spus, c'ați vrut indată se alerg aice.
Adela: Eu?
Doctorul: De-am putut pricepe, ce a voit a-mi dice,
 Chirurgical vrea se facă o amputare
Adela: Așa.

Ve rog se treceți iute alătore 'n odae

Doctorul: Me duc.. dar mai nainte primiți astă hârtie
 Și astă cutióră.. (intră in camera din fund)

Adela: (deschide scrisórea) Maiorul.. Ce ími scrie? (cetesce repede)
 „Jubită cumnățică! Maria sa Domnitorul au acordat căpitanului
 „și sergéntului incredințai ingrigirei d-tale, decorația: Stéua Ro-
 „mâniei și medalia: Virtutea militară, pentru eroica lor purtare.
 „Ți le trimit d-tale, iubită cumnățică, pentruca se ai mulțámirea,
 „de a-ți decora in sa-și protegiații etc.“

A! câtă mulțámire pe dinșii!.. dar ce-i óre?
 (se aude alătorea un glas răcnind)

Glasul: A!..

Adela: (șipând) A! îi taie brațul! (cade pe scaun) sermanul cum îl dóre!

Scena IX.

Adela, Horcea (dând busta pe scenă)

Horcea: Ura!.. Nu mi-l mai taie.. Nu este trebuință

Adela: Cum ce ȳici?

Horcea: Ȳtă doftor cu cap și cu sciință.

El cât a vȳdut rana, au inceput a rȳde

Ș'au spus, că de la sine curȳnd se va inchide.

Atunci căpitȳnasul, precum o fȳtă mare

Inchis'a ochișorii in dulce leșinare.

Adela: (veselă) Me duc se-i deschid vesel cu stȳua Romȳniei
(scȳte decoraȳiile)

I-au acordat'o Voda ca semnul vitejiei

Horcea: I! sfinte și Pȳrinte! Ce bine a se-i pară . . . Ura!

Adela: (presentȳndu-i medalia) și d-tale Virtutea militară.

Horcea: (ameȳind) Eu?.. Na!.. se 'ntȳrce casa . . m'apucă nebunia
. Eu, decorat! (primesce medalia și o sȳrută) drȳguța! Trȳescă
Romȳnia!

(Amȳndoi se indrȳptă spre ușa din fund).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuprinsul.

	Pag.
Prefață	3
Introducere	5

A. Partea generală.

I. Ființa poeziei	9
1. Spețiile frumosului	9
2. Sublimul	10
3. Tragicul	11
4. Comical	12
5. Urftul	13
II. Forma poeziei	14
1. Prosodia română	15
2. Metrica, sau ritmica	17
I. Picior versuale	18
II. Vers (stich)	19
III. Spețiile versurilor	21
3. Rimul	25
4. Strofa	26

B. Partea specială.

Genurile poeziei	30
Poesia populară	31
I. Poesia epică	31
a) epica narativă	32
1. Tradițiunea, 2. Povestea	32
3. Colinda, 4. Legenda	36
5. Epos, sau Epopee	39
6. Narațiunea poetică	42
7. Romanul, 8. Novela	44
9. Balada, 10. Romanța	45
b) Epica descriptivă	45
1. Descripțiunea poetică (tabloul)	48
2. Gacitura sau Enigma	49

	Pag.
c) Epica didactică	51
1. Poema didactică	52
2. Epistola didactică	54
3. Gnoma, sentința, proverbul	55
4. Epigramul, sau epitafiul	56
5. Fabula	57
6. Parabola	58
7. Alegoria	59
8. Anecdota	60
II. Poesia lirică	61
1. Lirica simțământului (doină, versș)	62
2. Lirica intuițiunii (odă, imn, ditiramb)	63
3. Lirica didactică, a) satira	67
b) parodia	68
Alte forme poetice	70
1. Sonetul	70
2. Ritornelul	71
3. Trioletul	71
4. Rondoul	72
5. Madrigal (pastorală)	72
6. Gazel	73
7. Canzona	73
8. Sestina	74
9. Tenzona	74
III. Poesia dramatică	75
1. Tragedia	76
2. Comedia	77
3. Drama	77
4. Opera (drama musicală)	78

